

Právnická fakulta Masarykovy univerzity

Katedra správní vědy, správního práva a finančního práva

Diplomová práce

Podpora a ochrana investic (komparace právní regulace investičního prostředí v ČR, Ruské federaci a na Ukrajině)

Viktor Rytikov

2006

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: Podpora a ochrana investic (komparace právní regulace investičního prostředí v ČR, RF a Ukrajině) zpracoval sám a uvedl jsem všechny použité prameny.“

Na tomto místě bych chtěl poděkovat vedoucímu moji diplomové práce JUDr. Petru Mrkývkovi, Ph.D. za jeho rady, připomínky a velmi hodnotná doporučení, čímž mi napomohl k napsání této práce.

Viktor Rytikov

ÚVOD	4
1. INVESTICE	5
1.1. ZŘIZOVÁNÍ A LIKVIDACE MEZINÁRODNÍCH INVESTIC	10
1.1.1. Zřizování mezinárodních investic	10
1.1.2. Likvidace mezinárodních investic	11
1.2. ZACHÁZENÍ S MEZINÁRODNÍMI INVESTICEMI	12
1.3. OCHRANA INVESTIC A MEZINÁRODNÍ DOHODY O OCHRANĚ INVESTIC	13
1.4. OBCHODNÍ A EKONOMICKÁ SPOLUPRÁCE RUSKÉ FEDERACE S ČESKOU REPUBLIKOU - SMLUVNÍ ZÁKLADNA	15
1.5. OBCHODNÍ A EKONOMICKÁ SPOLUPRÁCE UKRAJINY S ČESKOU REPUBLIKOU - SMLUVNÍ ZÁKLADNA	21
1.6. ANTIDUMPING V EVROPSKÝ UNII	25
1.7. PRÁVNÍ OCHRANA INVESTIC A INVESTIČNÍ POBÍDKY V ČESKÉ REPUBLICE.....	28
2. INVESTIČNÍ A PODNIKATELSKÉ PROSTŘEDÍ	35
2.1. PROSTŘEDÍ PRO ZAHRANIČNÍ INVESTICE.....	37
2.1.1. Ruská federace.....	38
2.1.2. Ukrajina.....	39
2.2. ZAKLÁDÁNÍ A FUNGOVÁNÍ PODNIKATELSKÝCH SUBJEKTŮ V JEDNOTLIVÝCH PODNIKATELSKÝCH REŽIMECH	42
2.2.1. Ruská federace.....	45
2.2.2. Ukrajina.....	46
2.3. DAŇOVÉ SYSTÉMY.....	48
2.3.1. Ruská federace.....	51
2.3.2. Ukrajina.....	54
2.4. CELNÍ A DEVIZOVÉ REŽIMY.....	56
2.4.1. Ruska federace.....	60
2.4.2. Ukrajina.....	63
3. KONKRÉTNÍ MOŽNOSTÍ INVESTOVÁNÍ A PODNIKÁNÍ S PREFERUJÍCÍMI ODVĚTVÍMI V RUSKÉ FEDERACI A NA UKRAJINĚ	67
3.1. RUSKÁ FEDERACE.....	67
3.2. UKRAJINA	69
ZÁVĚR	72
RESUMÉ	74
PŘÍLOHY	77
SEZNAM PRAMENŮ A POUŽITÉ LITERATURY	80

Úvod

Od počátku devadesátých let prošla česká ekonomika trnitou cestou transformace až ke vstupu do Evropské unie. Nadějně vyhlídky poloviny devadesátých let vystřídalo zjištění, že dosažení životní úrovně vyspělých zemí bude patrně běh na dlouhou trať. Po roce 1997 bylo převažující zaměření na domácí kapitál vystřídáno privatizací bankovního sektoru do rukou zahraničních investorů a zavedením systému investičních pobídek, které se odrazilo ve vysokém přílivu přímých zahraničních investic. V oblasti obchodu a investic se již česká ekonomika řadí k nejotevřenějším zemím v celosvětovém srovnání a vstup do Evropské unie znamená i pozvolné otevírání trhu práce. Vyhlídky české ekonomiky výraznou měrou určují neúprosné síly globálního trhu, finančního systému a přímých investic nadnárodních společností.

Postupné odeznění zásadních systémových reforem, postupující globalizace a v užším smyslu evropská integrace, přinášejí i nové výzvy pro hospodářskou politiku. V devadesátých letech byl hlavní důraz kladen na stabilizaci a odstátnění, postupně se však pozornost přesouvá od systémové změny k dotahování ekonomické úrovně vyspělých zemí. Na důležitosti získává hledání zdrojů dlouhodobě udržitelného vysokého tempa ekonomického růstu, a do popředí ekonomického výzkumu se dostávají otázky investic, lidského kapitálu, inovací či institucionálního rámce.

S uvolňováním překážek volného obchodu a toků výrobních faktorů se také mění role a možnosti hospodářské politiky a objevují se noví aktéři, kteří její tvorbu ovlivňují. Rostoucí význam nadnárodních podniků a rozvoj globálních produkčních systémů je nejenom průvodním znakem globalizace, ale na sklonku devadesátých let se také stal hybnou silou restrukturalizace české ekonomiky a rostoucí měrou určuje i životní prostor domácích podniků. Pro dlouhodobý růst životní úrovně se stávají klíčové souvislosti mezi přílivem přímých zahraničních investic a technologickou změnou s dopady na ekonomický růst, zaměstnanost a dynamizaci komparativních výhod.

V souvislosti s výše uvedeným jsem se pokusil ve svoji diplomové práci soustředit pozornost zejména na aktivity zahraničních investorů, jak ze států východní Evropy, konkrétně Ruské federace a Ukrajiny, kde se nejaktivněji angažuje hospodářská politika při lákání investic v systému investičních pobídek z pohledu bývalého SSSR, tak i aktivity směřující do těchto států z České republiky.

1. Investice

Mezinárodní investice se staly na konci 20. století neodmyslitelnou a nepostradatelnou součástí globálně propojené ekonomiky. Svým významem a zejména dynamikou se tyto řadí po bok mezinárodnímu obchodu se zbožím a službami. Stejně dynamicky se rozvíjí i mezinárodněprávní úprava investic. Jde přitom o velmi bohatou, ale dosud poměrně roztržštěnou úpravu. Na rozdíl od mezinárodního obchodního systému GATT a následně WTO zde není obecný právní režim založený na mnohostranných úmluvách tvořících uzavřený komplex norem materiálních i procesních. V této oblasti naopak koexistují pravidla různého původu, postupně vytvářená na úrovni dvoustranné, regionální i univerzální. Převládají zde zatím jen dvoustranné dohody o podpoře a ochraně investic – Česká republika byla k 10.6.2005 vázána 75-ti dohodami o podpoře a vzájemné ochraně investic a u pěti dalších dohod se stejným obsahem se čekalo na dokončení ratifikačního procesu oběma smluvními stranami.

Základním a velmi důležitým krokem pro vymezení pojmu investičního prostředí je počáteční formulace pojmu investice. Svým původem tento pojem je ekonomický, nikoliv právní, přesto právo s tímto pojmem operuje ve velmi hojné míře a právě proto vedle sebe dnes existují dvě definice, ekonomická a právní.

Ekonomický pojem investice, je pojmem prvotním, který vychází z určitých objektivních znaků a pokouší se o jejich maximální zobecnění. Z ekonomického hlediska v zásadě musí jít o kumulativní splnění třech kritérií, která musí být dodržena, aby se určitá ekonomická operace byla považována za investiční a mohla být označována jako investice. V zásadě musí jít o operaci, která sebou přináší určitý ekonomický přínos, který je poskytován na určitou dobu, který je zároveň doprovázen určitým podnikatelským rizikem, to vše navazuje závislost zisku investora na hospodářském výsledku předmětného podniku.¹ Přínos, o kterém jsem mluvil výše musí mít nutně hospodářskou povahu s konkretizací a aktualizací, ke dni zřízení předmětné investice. Výše uvedené nemusí být vždy doprovázeno peněžitými vklady, jsou zde možné i naturální formy spočívající v poskytnutí majetku hmotného i nehmotného, jde tady především o práva vyplývající z duševního vlastnictví. Důležitým faktorem je cíl, který sleduje konkrétní investici, tj. přínos k dosažení budoucího zisku, a to buď v peněžité podobě, nebo v podobě odběru určité části produkce předmětného podniku. Následným a z ekonomického hlediska velmi důležitým kritériem jsou výnosy

---

¹ Šturma, P. Mezinárodní dohody o ochraně investic, Praha, Linde, 2001, s. 16

z investice, které však u tohoto institutu jsou posunuty na pozdější budoucnost; zároveň tento faktor slouží jako rozlišující znak investice a obchodní transakce, půjčky či spekulativní kapitálové operace, které počítají s okamžitou nebo krátkodobou návratností. Investice tak musíme zařazovat buď mezi operace střednědobé nebo dlouhodobé. Za minimální dobu trvání se běžně považují tři roky u střednědobé a sedm let u dlouhodobé investice. Pojem investice ve finále předpokládá i to, že investor alespoň z části na sebe přebírá rizika tohoto druhu podnikání a v případě zdárných výsledků se bude podílet na zisku, kdežto v případě záporného salda přispěje k rozdělení ztrát. V obou uvedených případech bude účast investora dána poměrem, který bude odpovídat vloženému majetku, ledaže by místní zákonodárství dávalo možnost smluvní úpravy tohoto právního vztahu odlišně od litery zákona. Jde zde tedy o základní a mnohdy i rozhodující kritérium, sloužící k odlišení investičních dohod o některých obchodních ujednáních, které taktéž mohou mít střednědobou až dlouhodobou povahu.

Na výše uvedené pojmové znaky investic vycházející z ekonomického pohledu, navazuje i jejich třídění do určitých skupin a to podle předmětu. Mezi základní diferenční skupiny můžeme zařadit investice přímé a ostatní, tj. nepřímé a portfoliové. Portfoliové investice se zde realizují formou nákupu akcií a cenných papírů tuzemskými i zahraničními investory, což v zásadě např. v českém prostředí umožnilo obchodování na pražské burze. Typickým příkladem přímé investice, ne však jediným, je založení nového podniku, kdy je zde kritérium rozlišení, a to zda poskytnuté investice zajišťují investorovi efektivní kontrolu podniku. Nemám však na mysli většinovou kapitálovou účast investora, ale pouze kontrolu takového balíku, který by mu faktický umožnil podíl na zisku a rozhodování.

Dále můžeme například rozlišovat mezi obchodními a průmyslovými investicemi, kdy u obchodních jde sice o průnik na mezinárodní trhy, ale nedochází zde k přemístování, tzv. dealokaci výroby, jak je tomu u průmyslových investic.

V návaznosti na výše uvedenou ekonomickou definici investic, je dále nutné se věnovat právnímu pojmu investic. V Českém vnitrostátním právním řádu je pojem investice obsažen a definován v zákoně č. 219/1995 Sb. devizovém zákoně, ve znění pozdějších předpisů, kde je však investice definovaná pojmově jako investice přímá. Pod pojmem plnění oznamovací povinnosti zákon rozumí takové vynaložení peněžních prostředků nebo jiných penězi ocenitelných majetkových práv a jiných majetkových hodnot, jehož účelem je založení, nabytí nebo rozšíření trvalých ekonomických vztahů investujícího tuzemce nebo tuzemců jako osob jednajících ve shodě na podnikání v zahraničí nebo investujícího

cizozemce nebo cizozemců jako osob jednajících ve shodě na podnikání v tuzemsku, a to zejména některou z těchto forem:

1. vznik nebo získání výlučného podílu na podnikání včetně jeho rozšíření,
2. účast v nově vzniklém nebo existujícím podnikání, jestliže investor vlastní nebo získá nejméně 10 % podílu na základním kapitálu obchodní společnosti nebo družstva nebo nejméně 10 % podílu na vlastním kapitálu společnosti nebo nejméně 10 % hlasovacích práv nebo jiný podíl na podnikání společnosti přesahující 10 %,
3. další poskytnutí nebo přijetí finančních prostředků nebo jiných penězi ocenitelných majetkových hodnot nebo práv v rámci ekonomických vztahů založených přímou investicí,
4. finanční úvěr spojený s dohodou o podílu na rozdělení zisku nebo s výkonem účinného vlivu na řízení podniku, užití zisku ze stávající přímé investice do této investice (reinvestice zisku).

S pojmem investice rovněž pracuje i mezinárodní právo, neposkytuje však jeho jednotnou definici, pojednává o něm různě prostřednictvím mezinárodních instrumentů, pokud se nakonec tomuto pojmu nevyhýbají úplně. Na rozdíl od obecněji pojatých vymezení investic v mnohostranných úmluvách, dvoustranné dohody o podpoře a ochraně investic obsahují většinou definice velmi široké, a to svým obsahem a podrobné až "kazuistické" svou formulací. Dohody o podpoře a ochraně investic se sestávají zpravidla z části obecné (syntetické) v úvodní větě, po níž následuje část analytická, tj. taxativní výčet věcí a práv, jež mohou tvořit investici. Příkladem může být mimořádně podrobná definice obsažená v článku 1 odst. 2 Dohody mezi vládou České republiky a vládou Ruské federace o podpoře a vzájemné ochraně investic, která definuje pojem investice jako „všechny druhy majetkových hodnot, které investoři jedné ze Smluvních Stran vkládají na území druhé Smluvní Strany v souladu s jejím právním řádem při uskutečňování podnikatelské nebo jiné činnosti za účelem dosažení zisku, a zahrnuje zejména, nikoli však výlučně:

- a) movitý a nemovitý majetek a odpovídající majetková práva;
- b) akcie, vklady a jiné formy účasti ve společnostech a podnicích;
- c) práva z peněžních pohledávek nebo závazků mající ekonomickou hodnotu;
- d) práva z oblasti duševního vlastnictví včetně autorských práv, práva z vynálezů, průmyslových vzorů, výrobních značek, firemních jmen a také technologií, know-how, obchodních tajemství a goodwill;

- e) jakákoli práva na provádění podnikatelské nebo jiné činnosti poskytovaná na základě zákonů nebo smluv, zahrnující zejména práva na průzkum, těžbu a využití přírodních zdrojů.“

Dále tento článek stanoví, že žádná změna formy, ve které jsou majetkové hodnoty investovány, nebude mít vliv na jejich postavení jako investice.

Podobnou, i když ve výčtu práv duševního vlastnictví o něco stručnější, definici obsahuje také například Dohoda o vzájemné podpoře a ochraně investic mezi ČR a Francouzskou republikou z roku 1990. V současné smluvní praxi významných států - vývozců kapitálu se uplatňují standardní definice (americká, britská, francouzská, apod.), které se vtělují do všech uzavíraných dohod. Třebaže se v podrobnostech liší, společná je jim však tendence k co možná nejširšímu vymezení. Z teoretického hlediska nejde o příliš uspokojivé definice, protože opomíjejí takové znaky, jako dobu trvání a závislost výnosu na úspěchu podnikání. Místo toho se soustřeďují na co nejpřesnější výčet všech typů majetkového vkladu, které mají být chráněny. Tím vlastně tyto dohody nesplňují specifickou ochranu investic, nýbrž obecnou a chrání tak veškerý majetek investorů z jednoho státu na území druhé smluvní strany, který je uveden, i když jen demonstrativně, ve dvoustranných dohodách. Dalším aspektem široké definice je to, že nezahrnuje pouze hmotný majetek, ale také, a to v nebyvalém rozsahu, práva duševního vlastnictví a další práva vyplývající ze zákona, administrativního povolení, včetně koncesí na vyhledávání, kultivaci, těžbu nebo využívání přírodních zdrojů.

Z hlediska jistoty investorů mají široké definice nespornou výhodu, ale mohou vyvolávat i určité právní problémy. Jde totiž o vymezení investic (majetku), na něž se bude ochrana vztahovat, čili věcného rozsahu příslušné dohody. I tak je zde otázka právního základu v případě ochrany jiného než hmotného majetku, u něhož je tradičně uznávána ochrana na základě obecného mezinárodního práva.

Výše uvedený stav je důsledkem toho, že není sledován jednotlivými dvoustrannými či mnohostrannými smlouvami stejný cíl, což je rezultat toho, že jednotlivé dohody pohlíží na investice z různých hodnotových hledisek. Pokud jde o vztah k ekonomickému hledisku, nejbližší zde mají vymezení používaná v regionálních instrumentech uzavřených průmyslově vyspělými státy s cílem zajistit volný pohyb kapitálu, který je součástí jednoho z pilířů nejvyspělejší průmyslové komunity – Evropské unii. Zároveň tento evropský model, na rozdíl od amerického, zahrnuje odkaz na soulad investice s právním řádem hostitelského státu.

Široká definice investic představuje dnes standard v dvoustranných dohodách. Svědčí o tom i česká smluvní praxe, která ji používá i ve smlouvách se státy s transformující se ekonomikou ve střední a východní Evropě, jakož i s mimoevropskými rozvojovými zeměmi.

Vzhledem k tomu, že Česká republika je dnes vázána přibližně 75 dohodami o ochraně investic, kdy část z nich byla uzavřena ještě za trvání federace, lze cum grano salis hovořit o standardní definici, která se uplatňuje všude, kde druhá strana neprosadila svůj model definice investic. Jako příklad je možné vzít vymezení obsažené v článku I Dohody mezi ČR a Republikou Slovinsko o podpoře a ochraně investic z roku 1993: "Pojem, investice označuje každou majetkovou hodnotu investovanou v souladu s hospodářskými aktivitami investorem jedné smluvní strany na území druhé smluvní strany v souladu s právním řádem druhé smluvní strany a zahrnuje zejména, nikoli však výlučně:

- a) movitý a nemovitý majetek, jakož i všechna věcná práva, jako jsou hypotéky, zástavy, záruky a podobná práva,
- b) akcie, obligace, vklady společností nebo jakékoli jiné formy účasti na společnostech,
- c) peněžní pohledávky nebo nároky na jakoukoli činnost mající hospodářskou hodnotu související s investicí,
- d) práva z oblasti duševního vlastnictví včetně autorských práv z obchodních značek, patentů, průmyslových vzorů, technických
- e) postupů, know-how, obchodních tajemství, obchodních jmen a goodwill, spojených s investicí,
- f) práva vyplývající ze zákona nebo ze smluvního ujednání, licence nebo povolení vydané podle zákona, včetně koncesí k průzkumu, těžbě, kultivaci nebo využití přírodních zdrojů.
- g) jakákoliv změna formy, ve které jsou hodnoty investovány, nemá vliv na jejich postavení jako investice."

Dále musím uvést, že z dvoustranných smluv je třeba vzít v potaz dva typy. Jednak jsou to starší smlouvy označované jako úmluvy o usazování a zřizování podniků (conventions d'tablissement), nebo smlouvy o přátelství, obchodu a plavbě (treaties on friendship, commerce and navigation). Jde o stejný typ smluv, které se vztahují na příslušníky (fyzické i právnické osoby) jedné smluvní strany na území druhé smluvní strany. Upravují v obecnosti všechny aspekty činností těchto osob, a to nejen hospodářské, počínaje přístupem na území druhé smluvní strany, přes právní ochranu až po pravidla o zacházení a ochraně jejich majetku. Tím vlastně předcházejí pozdějším dohodám o ochraně investic. Tyto smlouvy se

vztahují na všechny fyzické a právnické osoby, přičemž příslušnost právnických osob je určena na základě zřízení podle práva smluvního státu nebo její kontroly občany tohoto státu.

V dnešní době se však mnohem cennější a důležitější formou investic stávají práva duševního vlastnictví, kde rozsah ochrany závisí na vnitrostátním právu (případně i unifikovaném mezinárodní smlouvou), a různých koncesích, kde i samotný vznik práva je mnohdy podmíněn kontraktem, často však zákonem, popř. dokonce i administrativním rozhodnutím orgánu hostitelského státu. Proto se zde může dostat do konfliktu svrchované právo každého státu přijímat a měnit své zákony a v jejich rámci, eventuelně i na základě volného uvážení, pokud pro ně tyto zákony dávají prostor, rozhodovat o udělení či odnětí veřejnoprávního povolení tzv. koncesi s mezinárodněprávní ochranou takto široce chápané investice, jako právo jednou provždy poskytnutého investorovi.

Z pohledu na vývoj v České republice a v souvislosti se vstupem do Evropské unii a v námi zkoumané problematice se jeví jako nejdůležitější články 56-60 Smlouvy ES, které obsahují současnou úpravu volného pohybu kapitálu a plateb. Pro vymezení pojmu investic má interpretační význam, i směrnice Rady 88/361 z 24.6.1988, kde se přímými investicemi rozumí kapitálové vklady všeho druhu poskytované fyzickými osobami a různými podnikatelskými subjekty sloužící k vytvoření nebo udržení dlouhodobých a přímých vztahů mezi těmi, kdo poskytují prostředky, a podnikateli či podniky, pro které jsou tyto prostředky sloužící k hospodářské činnosti určeny.

1.1. Zřizování a likvidace mezinárodních investic

Vznik, tj. zřizování a zánik, tj. likvidace investic jsou operace mnohdy časově velmi vzdálené, které však přesto spolu souvisí. Při zřizování investice příslušník jednoho státu vyveze do druhého státu a vložením do podniku na delší dobu umrtví určité prostředky, svůj kapitál. Likvidací investice se pak rozumí kroky, které tento investor podnikne k mobilizaci vložených prostředků, např. prodejem a jejich následnou repatriací.

1.1.1. Zřizování mezinárodních investic

Podstata problému vyplývá již ze samotného názvu, dohody o podpoře a ochraně investic vyjadřují politickou vůli povzbuzovat zřizování mezinárodních investic. Ta však neznamená, že by se hostitelský stát vzdával svého suverénního práva povolit nebo odmítnout vstup zahraniční investice. Jako příklad lze uvést čl. 2 Dohody mezi vládou České republiky a vládou Ruské federace o podpoře a vzájemné ochraně investic z roku 1994, podle kterého

"Každá ze Smluvních Stran bude podporovat a vytvářet příznivé podmínky pro investory druhé Smluvní Strany, aby investovali na jejím území, a bude v souladu se svým právním řádem takové investice připouštět." Ustanovení zároveň potvrzuje právo státu vymežit ve svém právním řádu podmínky pro zřízení mezinárodní investice na svém území.

Existují však i takové dohody o ochraně investic, které předvídají možnost větších omezení a podmínek při zřizování investic.

1.1.2. Likvidace mezinárodních investic

K tomu, aby byly vůbec mezinárodní investice možné, je zapotřebí alespoň minimální právní jistoty, co se týče nejen jejich zřizování, ale zejména také jejich likvidace. Proto se investoři, resp. jejich domovské státy, snaží získat a hostitelské státy snaží poskytnout příslušné projevy politické vůle, které se transformují v ustanovení vnitrostátních předpisů nebo mezinárodních smluv. Mezinárodněprávní úprava likvidace investic zatím spočívá v dvoustranných dohodách o ochraně investic. Jejich obsah bývá také výsledkem kompromisu mezi státy vyvážejícími a dovážejícími kapitál. Zpravidla je takovýto kompromis založen na třech principech:

- zahraniční investor má právo na úplnou či částečnou likvidaci své investice, kterou zřídil v souladu s právem hostitelského státu.
- hostitelský stát nemá právo bránit likvidaci, ale může v rámci svých právních předpisů upravit přesné podmínky takové likvidace.
- jakmile stát určí přesné podmínky likvidace, musí všemi prostředky v rámci svého právního řádu umožnit její uskutečnění, zejména volný převod jejích výnosů do zahraničí.

Z hlediska obecného mezinárodního práva mezi oprávnění, která mají jednotlivé státy, patří kontrolovat vstup cizích investic na své území, a to v neomezeném rozsahu, neboť toto oprávnění vyplývá přímo ze svrchovanosti států jako suverénů. Výše uvedené znamená, že stát má právo svobodně se rozhodovat, zda konkrétní investici, která směřuje na jeho území, vůbec připustí. Jde ovšem o obecné pravidlo, které může být modifikováno závazky inkorporovanými do mnohostranných či dvoustranných úmluv. Ekonomické zájmy spojující zemi, ze které vychází kapitál a zemi, do které tento směřuje, aby umožnily postupné uskutečňování investic souběžně s postupnou tvorbou předmětné právní úpravy. V praxi vždy nejde o absolutní právo dovolit či zakázat investici, jako spíše o možnost hostitelského státu pomocí podmínek, které stanoví vnitrostátní předpisy, kontrolovat tok zahraničních investic a ovlivňovat je v zájmu vlastního hospodářského rozvoje.

1.2. Zacházení s mezinárodními investicemi

Režim zacházení s mezinárodními investicemi a jejich ochrany představuje skutečné jádro mezinárodněprávní regulace investic a patří mezi nejdůležitější obsahové součásti dvoustranných dohod o ochraně a podpoře investic. Pro bližší pochopení problematiky zacházení s investicemi, pouze z formálních důvodů připomínám skutečnosti, které jsem uváděl v předešle kapitole, kdy jsem hovořil o zřizování a následné likvidaci zahraničních investic v přijímajícím státě. V současné době spočívá podstata mezinárodněprávní úpravy ochrany investic v bilaterálních smlouvách, tj. dohodami o podpoře a ochraně investic. Jak jsem již výše upozorňoval, tyto dohody se vyvinuly ze starších smluv s podobným obsahem, avšak poněkud jiným zaměřením a názvem, jako úmluvy o usazování a zřizování podniků (*conventions d'établissement*) nebo smlouvy o přátelství, obchodu a plavbě (*treaties on friendship, commerce and navigation*). Za poslední čtvrtstoletí došlo k obrovskému kvantitativnímu vzestupu moderních dohod o ochraně investic, které tak zastínily starší smlouvy, byť tyto ještě v řadě případů platí. Dohody o ochraně investic jsou reakcí na rozmach vývozu kapitálu, tedy mezinárodních investic nejen mezi vyspělými průmyslovými zeměmi, ale zejména též z těchto zemí do rozvojového světa. Na rozdíl od konfrontace mezi Severem a Jihem na mnohostranné úrovni, poznamenané postuláty Nového mezinárodního ekonomického řádu, převládlo na dvoustranné úrovni pragmatické chápání nezbytnosti dohody mezi partnery, jež jsou spojeni určitými hospodářskými zájmy. Na straně hostitelských států je to potřeba zahraničního kapitálu pro ekonomický rozvoj, na straně soukromých investorů pak snaha o co nejvyšší právní jistotu a snížení politických (tj. nekomerčních) rizik. Protože jde ovšem o smlouvy mezi dvěma suverénními státy, dohody o ochraně investic se zakládají formálně právně na zásadě reciprocity, bez ohledu na to, že fakticky mnohdy běží o jednostranný tok investic.

Standardní obsah dohod o podpoře a ochraně investic zahrnuje po co možná nejpodrobnějším vymezení pojmu mezinárodní investice několik závazků, o něž se zacházení s investicemi převážně opírá. Nejprve se obě strany obecně zavazují podporovat a usnadňovat investování na svém území pro investory z druhé smluvní strany. Zásada spravedlivého a rovnoprávného zacházení (resp. obecný zákaz diskriminace) pak obsahuje v podstatě jen negativní závazek nebránit právními či faktickými překážkami zahraničnímu investorovi ve výkonu jeho majetkových práv v rozsahu odpovídajícímu tzv. minimálnímu standardu zacházení podle mezinárodního práva. Pozitivní závazky pak doplňují jednak zásada národního zacházení, jednak zásada zacházení podle doložky nejvyšších výhod, popř. jejich

kombinace. Každá smluvní strana tak poskytuje na svém území investorům druhé smluvní strany, pokud jde o jejich investice a činnosti s těmito investicemi spojené, zacházení ne méně příznivé, než přiznává v souladu se svým právním řádem svým investorům, nebo než zacházení přiznávané investorům ze státu požívajícího nejvyšších výhod, pokud je toto výhodnější. Toto zacházení se však zpravidla nevztahuje na výhody, které smluvní strana přiznává investorům ze třetího státu na základě své účasti nebo příslušnosti k pásmu volného obchodu, celní unii, společnému trhu, organizaci vzájemné hospodářské pomoci nebo každé jiné formě regionální hospodářské organizace, nebo na základě dohody o zamezení dvojího zdanění nebo každé jiné mezinárodní dohodě v daňové oblasti.

Třebaže platná právní úprava režimu investic zůstává na úrovni dvoustranných smluv, vzhledem k jejich četnosti z nich lze vyvodit společné principy. Nejde však o obyčejové normy obecného mezinárodního práva, které se dosud nově nestabilizovaly. Zatím se nepodařilo ani přijmout obecnou mnohostrannou úmluvu. Jedná se tudíž o principy ve smyslu generalizace společných obsahových prvků pozitivně právních partikularismů. I když samy o sobě nejsou právně závazné pro třetí, tj. mimosmluvní státy, mají značný význam jako zdroj poznání i návod k chování, a tím také přispívají k budoucí obecné právní úpravě. To je i případ "Řídících principů" přijatých Světovou bankou (1992). Potvrzují zásadu spravedlivého a rovnoprávného zacházení, kterou doplňují o požadavek uplatnění národního zacházení tam, kde se domácí a zahraniční investoři nacházejí ve stejné situaci, nebo zacházení podle doložky nejvyšších výhod při zvláštní právní úpravě pro zahraniční investory.

1.3. Ochrana investic a mezinárodní dohody o ochraně investic

Zájem samotného státu přilákat na své území zahraniční investice na jedné straně směřuje k minimalizaci rizika a tím k posílení odvahy investora k investování kapitálu na daném území, na druhé straně vede k uzavírání vzájemných dohod, které by takové případné investice chránily. Vesměs tyto dohody v sobě zahrnují velmi pestrý okruh otázek od problematiky vstupu zahraničních investic a následné zacházení s nimi, přes jejich podporu a pojištění proti nahodilým nezdarům, řízení a zdanění, až po procedurální pořádek a jurisdikční záležitosti. Hlavním cílem těchto dohod je však náležitá ochrana mezinárodních investic. Pod pojmem ochrana se v těchto dohodách většinou skrývá povinnost hostitelského státu zajistit právní a faktickou bezpečnost pro zahraniční investici. Je zde snaha o maximální právní jistotu a snížení politických rizik pro soukromé investory. Předmětem zkoumaných dohod jsou pouze mezinárodní investice, čili ochrana z těchto dohod vyplývající se poskytuje jen

cizím investorům, tj. příslušníkům jiného státu, než je stát do něhož předmětná investice směřuje.

Rozpory mezi státy ohledně stupně ochrany investic a zejména možností a podmínek jejich vyvlastnění zatím zabránily stabilizaci obecně platných obyčejových pravidel či přijetí multilaterální smlouvy. Na bilaterální úrovni však potřeba investic (na jedné straně) a jejich mezinárodněprávní ochrany (na straně druhé) vedla k uzavírání dohod o vzájemné podpoře a ochraně investic či funkčně podobných smluv. Jedná se o určitou syntézu vzniklou na základě teze vyspělých západních států a antiteze prosazované rozvojovými zeměmi a ve své době i státy socialistickými. To ovšem neznamená, že by se takové dohody neuzavíraly i mezi státy, které spojuje stejný politický systém a úroveň hospodářského rozvoje. V těchto případech mají dohody většinou bohatší obsah a zajišťují vyšší stupeň ochrany.

Dohody o ochraně investic sice potvrzují právo suverénního státu provést znárodnění, ale v negativní formulaci, která navíc podřizuje případný výkon tohoto práva dodržení pravidel zakotvených již v rezoluci Valného shromáždění OSN 1803(XVII) o trvalé svrchovanosti nad přírodními zdroji, jež odrážejí stav obecného mezinárodního práva. Investice investorů jedné nebo druhé smluvní strany nebudou znárodněny, vyvlastněny nebo podrobeny opatřením majícím podobný účinek na území druhé smluvní strany s výjimkou veřejného zájmu. Vyvlastnění bude provedeno podle zákona, na nediskriminačním základě, a bude doprovázeno opatřeními k zaplacení okamžité, přiměřené a účinné náhrady. Taková náhrada se bude rovnat tržní hodnotě vyvlastněné investice bezprostředně před vyvlastněním nebo než se zamýšlené vyvlastnění stalo veřejně známým. Kromě toho má dotčený investor právo požádat o neodkladné přezkoumání svého případu a o ohodnocení své investice soudním nebo jiným nezávislým orgánem smluvní strany. Ochrana a podpora mezinárodních investic dnes patří mezi jednu z nepraktičtějších oblastí úpravy mezinárodního práva. Jde o pravidla smluvního původu, která si mezi sebou smlouvají státy, čímž taky na sebe přebírají závazky týkající se zacházení s předmětem těchto dohod, tj. investicemi a taky jejich náležité ochrany. Takováto pravidla, však nejsou určena pro regulaci mezinárodních vztahů, ale spíše ve prospěch soukromých investorů, které jsou nejen adresáty určitých výhod, ale také nositeli procesních oprávnění při případném sporu, který mají právo předložit mezinárodní arbitráži. Podstata výše uvedeného je shrnutá do dvoustranných mezistátních dohod. Česká republika je v současné době vázána více než 70 dvoustrannými dohodami o vzájemné podpoře a ochraně investic. Tyto dvoustranné dohody mívají vesměs standardní obsah, lze však mezi nimi najít odlišnosti, jež se nejčastěji týkají článků o řešení sporů, kde se odkazuje výlučně nebo alternativně k různým mezinárodním rozhodčím orgánům. Zdrojem pravidel pro zacházení se

zahraničními investicemi jsou tedy bilaterální dohody na podporu a ochranu mezinárodních investic. O tom všem jsem již pojednával výše.

Pravidelně se objevují typické doložky zaručují investorům právo na volný převod investice, jejich výnosů i náhrady, např. v případě vyvlastnění či poškození v důsledku války nebo jiné mimořádné situace, ve volně směnitelné měně a právo na předložení sporu k arbitrážnímu řešení, a to nejčastěji Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic (ICSID). Tato doložka však zpravidla sama o sobě nezakládá automaticky příslušnost Mezinárodního střediska. Záleží na formulaci, která může stanovit jednoznačný závazek, anebo je možnost či vhodnost dohody na tomto způsobu řešení. Mnohdy totiž ICSID představuje jen jednu z nabídnutých alternativ vedle ad hoc ustanoveného rozhodčího soudu v souladu s Rozhodčími pravidly Komise OSN pro mezinárodní právo obchodní (UNCITRAL). Pokud jde o řešení sporů mezi smluvními státy, zde se v dohodách ustáleně vyskytuje - po neúspěchu diplomatických prostředků - povinnost předložit věc rozhodčímu soudu.

Protože většinou nikdo neuskuteční větší investici do zemí, kde existují rizika, bez pojištění u národních garančních organizací, v ČR v tomto případě přichází v úvahu státní pojišťovací agentura EGAP, které v případě nemožnosti získat vložené prostředky zpět odškodní soukromého investora, zakotvují mezinárodní dohody subrogaci čili postoupení práv nebo nároků investora na smluvní stranu nebo státní instituci, která náhradu vyplatila.

1.4. Obchodní a ekonomická spolupráce Ruské federace s Českou republikou - smluvní základna

Ruská federace je pro Českou republiku dlouhodobě velmi důležitým obchodním partnerem. Ruský trh, nehledě na všechny problémy, jenž na něm přetrvávají, skýtá značné obchodní příležitosti, jejichž naplnění vyžaduje aktivní přístup. Tyto příležitosti jsou zvýrazněny příznivým vývojem ruské ekonomiky, která dynamicky roste od počátku roku 2000. Motorem růstu není přitom pouze vývoj na světových trzích surovin, zejména pak cen ropy a zemního plynu. Pozitivní makroekonomické výsledky a stabilita jsou také výsledkem široce pojatého programu ekonomických reforem. Klíčové místo v tomto reformním úsilí hraje politika otevření vůči vnějšímu světu a zájem na plnohodnotné integraci země do světových ekonomických struktur. Česká republika má zájem na stabilním a prosperujícím Rusku. Sleduje se zájem proces demokratických změn a reformy vedoucí k vytvoření efektivně fungující tržní ekonomiky. Rozvíjí s Ruskou federací politický dialog, k jehož

posílení došlo v souvislosti s návštěvami prezidenta České republiky V. Klause v roce 2003 a také díky zapojení České republiky do tvorby a aplikace dokumentů, které přijímá EU ve vztahu k Ruské federaci.

Vzájemný obchod mezi Českou republikou a Ruskou federací prošel v uplynulé více než desetileté periodě několika fázemi. V té první, tj. na počátku 90. let byl ovlivňován okolnostmi spojenými se změnou politických a ekonomických vazeb, přechodem na tržní principy ve vzájemných vztazích a také platební neschopností ruských partnerů z důvodů nedostatku volně směnitelných finančních prostředků.

Jisté zlepšení situace ve vývoji českého vývozu do RF nastalo v období 1993-1998. To však bylo náhlé zastaveno ve druhé polovině roku 1998 ruskou finanční a bankovní krizí. Několikanásobná devalvace rublu způsobila okamžitý a velmi výrazný pokles koupěschopnosti ruských odběratelů. Pro české vývozce to znamenalo, že hodnota vývozu realizovaného v roce 1999 byla ve srovnání s rokem 1997 méně než poloviční.

Náznak změny k lepšímu nastal v roce 2000, kdy došlo k mírnému oživení vývozu do Ruska. Jeho hodnota v dolarovém srovnání v roce 2001 výrazně stoupla o 26 % a následně v letech 2002 a 2003 vzrostla v odpovídajícím pořadí o 5,2 a 11,2 %. Mimořádně dobře si český vývoz vedl v roce 2004. V jeho prvním čtvrtletí zaznamenal navýšení o 13,7 %, za celé pololetí o 28 %, přičemž tendence růstu dynamiky vývozu pokračovala až do konce roku 2004, kdy jsme zaznamenali nárůst až o 67 %.

Na rapidním nárůstu českého vývozu do Ruska v průběhu roku 2004 a 2005 se nejvíce podílelo výrazné zvýšení objemu exportu osobních automobilů, kde oproti roku 2003 byl dosažen více než dvojnásobný objem vývozu, přičemž tato položka se na celkovém vývozu do Ruska podílí 5,1 %, dále pak léky (nárůst o 39 % a 5% podíl), výpočetní technika (téměř padesátinásobný nárůst a 3,9% podíl), vysílací zařízení pro sítě mobilního telefonického spojení (téměř osminásobný růst; podíl 3,4 %) a široké škály strojírenských zařízení používaných v různých odvětvích průmyslu. Obecně tvoří stroje a dopravní prostředky 47 % vývozu do Ruska, přičemž oproti roku 2003 vzrostl vývoz zboží o více než 86 %.

Nehledě na výše uvedené, tradičním problémem ekonomiky zůstává nepřiměřeně vysoká úroveň vměšování státu do hospodářského života. To se týká širokého přerozdělování ekonomických zdrojů, výrazných administrativních překážek v podnikání, stále vysokého daňového zatížení a konečně vysokého podílu státu ve výrobě zboží a poskytování služeb, dalším výrazným problémem zůstává nedokonalá institucionální infrastruktura obsluhující ekonomiku, a to včetně tradiční nevymahatelnosti práva. Ruská ekonomika stále zůstává značně uzavřenou. Celní regulace představuje zátěž nákladovou i administrativní, totéž se

týká valutové regulace. Ruské standardy stále neodpovídají mezinárodním analogům. Výrazným problémem je zachování cenových disproporcí, které vedou k neefektivnímu využívání energetických zdrojů, nízké konkurenci ruského zboží na vnitřním i zahraničním trhu a ke špatné situaci v komunálním hospodářství.

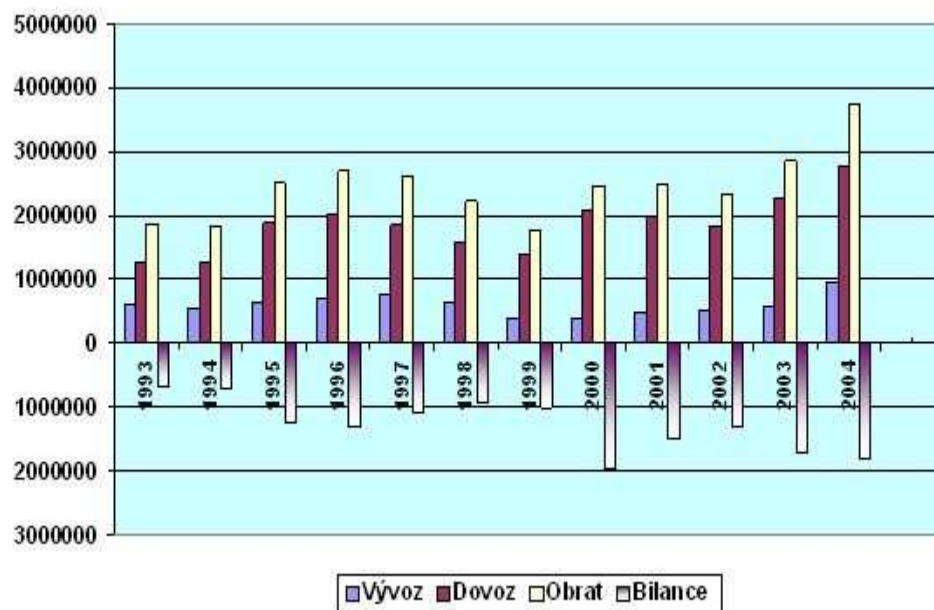
Na tomto místě bych chtěl uvést souhrnný přehled vývoje zahraničního obchodu mezi Českou republikou a Ruskou federací v letech 1993 – 2004:

	Vývoz		Dovoz		Obrat		Bilance
	tis. USD	Podíl, %	tis. USD	Podíl, %	tis. USD	Podíl, %	tis. USD
1993	593680	4,1	1279815	8,8	1873495	6,4	-686 135
1994	548422	3,4	1264145	7,3	1812567	5,4	-715 723
1995	630291	3,0	1875796	7,5	2506087	5,4	-1 245 505
1996	694044	3,1	2003452	7,2	2697496	5,4	-1 309 408
1997	766 649	3,4	1851248	6,8	2617897	5,3	-1 084 599
1998	650370	2,5	1578962	5,6	2229332	4,1	-928 592
1999	381082	1,5	1391465	4,9	1772547	3,3	-1 010 383
2000	386492	1,3	2079209	6,5	2465701	4,0	-1 962 717
2001	487277	1,5	1997105	5,5	2484382	3,6	-1 509 828
2002	513040	1,3	1832463	4,5	2345503	3,0	-1 319 423
2003	570310	1,2	2282163	4,6	2852473	2,9	-1 711 853
2004	954460	1,4	2774482	4,1	3728942	2,8	-1 820 022

Jako problematická byla určitou dobu vnímána skutečnost, že od roku 1993 dlouhodobě klesal podíl Ruské federace jak na celkovém obchodu České republiky, tak i ve vývozu a dovozu, což je zřejmé z výše uvedené tabulky. Takže v roce 2003 směřovalo na ruský trh pouze 1,2 % všech českých vývozů. Nicméně již v roce 2004 vzrostl zmíněný podíl vývozu na 1,4 % a lze předpokládat, že tendence růstu zmíněného ukazatele bude pokračovat i v dalších letech, což mimo jiné se ukázalo i v minulém roce 2005, Ruská federace se na celkových dovozech České republiky podílí 4,1 %. Rusko je tedy 13. největším obchodním partnerem České republiky ve vývozu a 7. v dovozu.

Struktura vzájemného obchodu odráží komparativní výhody, jimiž obě země disponují. V českém vývozu na ruský trh převládají strojírenské výrobky a také široká škála spotřebního zboží. V opačném směru dominují energetické suroviny (zejména ropa a zemní plyn), u nichž zůstává RF klíčovým dodavatelem, jak do ČR, tak i Evropské unie jako celku.

Stručný přehled vývoje vzájemného obchodu za období let 1993 – 2004 uvádím v následujícím grafu:

Zbožová skladba vzájemných dvoustranných obchodních toků, rozdílný vývoj cen a výše nastíněné faktory pak způsobují, že ČR v obchodě s Ruskem dlouhodobě generuje hluboce negativní saldo bilance, což v roce 2004 činilo 1,8 miliardy USD. Je třeba, aby dynamika vývozu rostla rychleji než dynamika dovozu a obchodní výměna se tak stala více vyváženou. Toho lze dosáhnout v řadě oblastí, především u výrobků strojírenského a elektrotechnického průmyslu, avšak také u zemědělských a potravinářských výrobků.

Pokud jde o bilaterální vztahy v obchodně-ekonomické oblasti mezi Českou republikou a Ruskou federací jsou od vzniku České republiky regulovány řadou mezivládních a meziřesortních dokumentů pro různé oblasti hospodářské spolupráce – ochranu investic, zamezení dvojího zdanění, zadluženost, jadernou energetiku, zemědělství, dopravu, vědu a techniku, certifikaci, bankovníctví, celní otázky atd. Vztahy v obchodně ekonomické oblasti upravovala mezivládní Dohoda o obchodních a ekonomických vztazích a vědeckotechnické spolupráci, která byla uzavřena v roce 1993. V kontextu vstupu ČR do EU a převzetí SOP došlo dne 30. 4. 2004 k vypovězení této dohody a k ukončení její platnosti ke dni 31. 12.

2004, přičemž již předtím bylo ruské straně navrženo uzavření nového dokumentu – Dohody mezi vládou ČR a vládou RF o hospodářské, průmyslové a vědeckotechnické spolupráci.

Se sjednáním dohody, jež je plně v souladu se závazky ČR jako člena EU, vyslovila dne 12. 1. 2005 souhlas vláda České republiky. Očekává se, že vstup nové dohody v platnost povede k posílení efektivní spolupráce mezi státními a podnikatelskými subjekty obou států v oblastech ekonomického, průmyslového a vědeckotechnického rozvoje.

Realizaci tohoto společného cíle nastíněného výše napomůže společný dvoustranný orgán – Mezivládní komise pro hospodářskou, průmyslovou a vědeckotechnickou spolupráci, která ve své činnosti naváže na působení své předchůdkyně z dohody z roku 1993. Mezivládní komise pro hospodářskou, průmyslovou a vědeckotechnickou spolupráci bude i díky dílčímu přispění jednotlivých pracovních skupin projednávat a řešit aktuální klíčové otázky vzájemných vztahů. Patří sem ekonomická a obchodní spolupráce, zejména zaměření na regionální spolupráci, obchodní a investiční projekty, finanční zajištění projektů, dále jsou to finanční otázky a řešení zadluženosti (podpora a ochrana investic, zamezení dvojímu zdanění, zadluženost Ruska vůči ČR), spolupráce v ropném a plynárenském průmyslu (dodávky ropy, plynu) a jaderné energetice, vědeckotechnická spolupráce, doprava (silniční, železniční a letecká doprava), zemědělství (veterinární a fyto-sanitární otázky) a obranný průmysl.

Obecně proměnu ruského trhu lze charakterizovat posunem od trhu prostým zbožím k trhu investicemi. Jako základ pro ocenění, kam se exportér má zaměřit, lze stanovit dva pohledy do Ruské federace:

- centrální: v rámci kterého působí Mezivládní komise pro obchodně-ekonomickou a vědeckotechnickou spolupráci mezi Českou republikou a Ruskou federací. Tato komise při svých jednáních označila perspektivní směry spolupráce a rozvíjí je v rámci setkání expertů a podnikatelských subjektů. Ruská strana má zájem o spolupráci v zemědělství, potravinářství, ve zpracovatelském a chemickém průmyslu, energetice, komunálních službách, veřejné dopravě, při získávání technologií pro obalové sklo, pivovarnictví, sladovnictví, v dodávkách balicích strojů, ve stavebnictví při rekonstrukcích starších obytných budov, v sanitárních dodávkách, při obnově strojního vybavení pro textilní průmysl, ve spolupráci při výrobě spotřebního zboží atd. O perspektivních odvětvích v Ruské federaci však budu pojednávat dále v kapitole týkající se konkrétních možností investování a podnikání s vymezením preferujících odvětví.

- regionální: tento pohled otevírá spolupráci v rámci 89 regionálních subjektů RF (republik, oblastí, krajů a měst), které mají v rámci své subjektivity právo provádět

mezinárodní obchod samostatně a nezávisle na federální vládě. Tato samostatnost je místně odlišná a je třeba vycházet z podmínek jednotlivých regionů, což vyžaduje práci "v terénu", která je náročnější, avšak může přinést nečekaně dobré a relativně "vyšší a snazší" výsledky. Proto zde odhadovat perspektivní odvětví nelze, skutečnosti se mohou diametrálně lišit a musí se vycházet z poznání místních podmínek.

Na závěr této kapitoly uvádím česko-ruské smluvní dokumenty, které upravují právní rámec hospodářských vztahů mezi Českou republikou a Ruskou federací v obchodně-ekonomické oblasti:

- Dohoda mezi vládou ČR a vládou RF o podpoře a vzájemné ochraně investic
- Smlouva mezi vládou ČR a vládou RF o zamezení dvojího zdanění a zabránění daňovému úniku v oboru daní z příjmu a z majetku
- Dohoda mezi vládou ČR a vládou RF o hospodářské a vědeckotechnické spolupráci v oblasti zemědělsko- průmyslového komplexu
- Dohoda mezi vládou ČR a vládou RF o spolupráci v oblasti karantény a ochrany rostlin
- Dohoda mezi vládou RF a vládou ČR o spolupráci v oblasti veterinární péče
- Dohoda mezi vládou RF a vládou ČR o vypořádání zadluženosti bývalého SSSR a RF vůči ČR, Dodatek č.1 k této Dohodě, Dodatek č.2, Dodatek č.3
- Dohoda mezi vládou ČR a vládou RF o spolupráci v oblasti jaderné energetiky. Dodatek k této dohodě. Protokol o jednání o dodávkách paliva
- Protokol mezi vládou ČR a vládou RF k otázkám realizace "Jamburgské dohody z 16.12.1985"
- Dodatek k Dohodě ze 16.12.1985
- Dohoda mezi GŘ Českých drah a Ministerstvem železnic RF
- Dohoda mezi Úřadem pro ochranu hospodářské soutěže ČR a Státním výborem RF pro antimonopolní politiku a podporu nových hospodářských struktur
- Dohoda mezi vládou ČR a vládou RF o spolupráci v celních otázkách
- Dohoda mezi vládou ČR a vládou Republiky Tatarstán o obchodně-ekonomické spolupráci
- Dohoda o spolupráci mezi MPO ČR a Ministerstvem vnějších ekonom. vztahů a obchodu RF
- Dohoda mezi vládou ČR a vládou RF o mezinárodní silniční dopravě
- Dohoda mezi vládou ČR, RF, SR a Ukrajiny o spolupráci v oblasti přepravy jaderných materiálů mezi RF a ČR přes území SR a Ukrajiny

- Dohoda mezi vládou ČR a vládou RF o přechodné pracovní činnosti občanů
- Dohoda mezi Úřadem pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví ČR a Výborem RF pro normalizaci, metrologii a certifikaci o uznávání výsledků zkoušek výrobků vzájemně dodávaných mezi výrobními a obchodními podniky ČR a RF
- Dohoda o spolupráci mezi českou pojišťovací společností EGAP a Českou exportní bankou a ruskou pojišťovací společností "Ingosstrach" a ruskou "Avtobank"
- Rámcová mezibankovní úvěrová dohoda mezi Československou obchodní bankou a Vněštorgbankou.
- Dohoda o spolupráci mezi Českou exportní bankou a Vněštorgbank
- Dohoda o dodávkách vojenského určení v rámci částečné úhrady zadluženosti bývalého SSSR a Ruské federace.

1.5. Obchodní a ekonomická spolupráce Ukrajiny s Českou republikou - smluvní základna

V návaznosti na celkový ekonomický vývoj Ukrajiny v posledních několika letech rostl i obrat zahraničního obchodu, v němž dovoz převažoval nad vývozem zboží a služeb. Vývoj obratu zahraničního obchodu Ukrajiny s Českou republikou podle ukrajinských statistických údajů razantně vzrostl. Nelze však mluvit o úrovni obratu obchodu obou států před rozpadem bývalého Sovětského svazu. Svou roli hrají jak objektivní faktory, tj. hospodářské potíže Ukrajiny v první polovině 90. let, tak zásadní dlouhodobé změny orientace zahraničního obchodu České republiky na EU a USA.

Základním aspektem umožňujícím investování zahraničních subjektů právě na Ukrajině je skutečnost, že byla dosažena makroekonomická stabilita. Ukrajina již od roku 2000 dosahuje výrazného růstu hrubého národního produktu, nízké míry inflace a peněžní jednotka hřivna má stabilizovaný kurz k dolaru. To vytváří výrazný prostor pro zahraniční investice, neboť dochází k růstu koupěschopné poptávky jak státního, tak i soukromého sektoru, ale i obyvatelstva. Taktéž je vytvořeno uspokojujivé podnikatelské a investiční prostředí, a to vzhledem k parametrům, kterými toto prostředí bylo měřeno, výrazně vybočující z průměru a v některých aspektech dokonce lepší než obdobné u stejných parametrů v zemích střední Evropy. Ze souhrnného indexu měření investičního a podnikatelského prostředí vyplývá, že

Ukrajina se mezi devíti sledovanými státy střední a východní Evropy umístila na 7. místě, ale v ukazatelích zahájení a ukončení podnikání je na tom lépe než např. Česká republika.

Dalším výrazným aspektem a důvodem, proč investovat právě na Ukrajině jsou nízké pořizovací a provozní náklady spojené s podnikatelskou činností zahraničních subjektů v tomto teritoriu, které jsou řádově nižší, než je tomu u zkoumaných zemí střední a východní Evropy. Informativně můžeme uvést, že mzdové náklady měřené průměrnou měsíční výší mzdy, které jsou na Ukrajině cca 5-7x a v některých oblastech i 10x nižší než odpovídající mzdové náklady ve střední Evropě. Další velmi výraznou komparativní výhodou jsou nízké náklady na získání výrobních kapacit. Vlivem vaucherové privatizace, která srazila ceny kapitálových účastí nabízených tímto způsobem privatizace, lze výrobní kapacity získat za cenu cca 10x nižší než je tomu ve střední Evropě. Taktéž můžeme uvést i stávající ceny energie, které jsou téměř 2x nižší než např. v ČR, přesto však ceny energie na Ukrajině mají tendenci k velmi rychlému růstu. Nízké provozní náklady jsou další rozhodující výhodou Ukrajiny proti zemím západní a střední Evropy. Je velmi pravděpodobné, že tyto nízké náklady povedou k postupnému přesunu výroby masového charakteru do tohoto teritoria. Následně musíme zmínit i výhodné geografické umístění a to především jako dopravní spojnici mezi střední a západní Evropou a Ruskou federací, střední Asií a Čínou.

Největším bohatstvím Ukrajiny, které dosud není dostatečně využito, je kvalitní černozem, nejrozsáhlejší v celé Evropě. Poté, co se umožnil odprodej půdy zahraničním investorům bude zemědělství představovat nejperspektivnější směr podnikání na Ukrajině. Hektarový výnos u pšenice dosahuje v současné době cca 2 tuny, přitom pozemky nejsou hnojeny ani obdělávány nejmodernější technikou za použití kvalitního osiva. Pro srovnání uvádím, že při kvalitním obdělávání černoze realizovaného holandskou společností byl dosažen průměrný hektarový výnos u pšenice 12 tun.

Dále uvádím vhodnosti investování na Ukrajině oproti Ruské federaci. Pro Ukrajinu hovoří tyto specifické faktory:

- konkurenční prostředí na Ukrajině je obecně nižší, než je tomu v Ruské federaci, kde je obecně vyšší zájem zahraničních investorů vzhledem ke strategickým zásobám nerostných surovin;
- narůstající vliv terorismu silně znevýhodňuje investování v Ruské federaci, tento vliv je v řadě případů zaměřen proti cizincům, jako jsou novináři a zahraniční podnikatele.

Druhá strana mince však poukazuje na některé nevýhody Ukrajiny z důvodů vysoké míry korupce, která je jedná z nejvyšších v Evropě a přesahuje i míru korupce v ostatních

státech východní Evropy. I když ukrajinské státní orgány vedou soustavný boj proti korupci a věnují ji značnou pozornost, kdy vydávají řádu nařízení či výnosu, míra korupce se stále nesnižuje, jak vyplynulo z provedeného statistického šetření nevládní organizace Transparency International. Oproti tomu, korupční prostředí se v zemích střední a východní Evropy postupně snižuje, což je možno vysvětlit soustavným tlakem orgánů a institucí Evropské unie na zlepšení této situace. Obdobný mezinárodní tlak na Ukrajinu není vyvíjen, neboť Ukrajina není začleněna do významných evropských seskupení s výjimkou společenství nezávislých států, kde tyto otázky jsou zcela na periferii zájmu. Ukrajinu též znevýhodňuje latentní nebezpečí vzniku politických krizí, zejména v souvislosti s narůstajícími rozpory mezi východní a západní Ukrajinou.

S ohledem na výše uvedené můžeme konstatovat, že Ukrajina je sice perspektivní oblast pro zahraniční investory, ale vzhledem k vysoké míře korupce a nestabilnímu politickému prostředí se jedná o investování a podnikání v nestandardním prostředí, s čímž musí zahraniční investoři, kteří se rozhodnou investovat právě na Ukrajině, počítat.

V současnosti jsou bilaterální vztahy v obchodně-ekonomické oblasti mezi ČR a Ukrajinou regulovány následujícími smluvními dokumenty:

- Smlouva o partnerských vztazích a spolupráci,
- Dohoda mezi vládou ČR a vládou Ukrajiny o obchodně ekonomických vztazích a vědeckotechnické spolupráci,
- Dohoda mezi vládou ČR a vládou Ukrajiny o podpoře a ochraně investic,
- Dohoda mezi Úřadem pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví České republiky a Státním výborem Ukrajiny pro normalizaci, metrologii a certifikaci o vzájemném uznávání výsledků posuzování shody,
- Dohoda mezi vládou ČR a vládou Ukrajiny o spolupráci v oblasti veterinární,
- Dohoda mezi vládou ČR a vládou Ukrajiny o spolupráci na úseku karantény a ochrany rostlin,
- Dohoda mezi vládou ČR a vládou Ukrajinou o vzájemné pomoci v celních otázkách,
- Dohoda mezi vládou ČR a vládou Ukrajiny o mezinárodní silniční dopravě,
- Dohoda mezi vládou ČR a vládou Ukrajiny o zamezení dvojího zdanění a zabránění daňových úniků v oboru daní z příjmů a majetku,
- Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Ukrajiny o letecké dopravě,
- Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Ukrajiny o podmínkách dokončení realizace po 1. lednu 1992 na území Ukrajiny "Dohody mezi vládou

ČSSR a vládou SSSR o spolupráci při osvojení jamburského naleziště plynu, výstavbě dálkového plynovodu Jamburg - západní hranice SSSR a objektů Uralského plynárenského komplexu a s tím spojených dodávkách zemního plynu ze SSSR do ČSSR",

- Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Ukrajiny o spolupráci v oblasti jaderné energetiky a jaderného průmyslu, Kyjev, 30. 6. 1997,
- Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Ukrajiny o spolupráci v boji proti organizovanému zločinu, terorismu a nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami,
- Dohoda mezi vládou ČR, RF, SR a Ukrajiny o spolupráci v oblasti přepravy jaderných materiálů mezi ČR a RF přes území SR a území Ukrajiny,
- Protokol o poskytování úvěrů na financování vývozu zboží a služeb z České republiky na Ukrajinu.

Pokud jde o obchodně-ekonomickou spolupráci mezi Českou republikou a Ukrajinou, uvádím dosavadní bilance vzájemné obchodní výměny:

	1998	1999	2000	2001	2002
Vývoz z ČR	214,8	120,5	144,1	185,3	212,0
Dovoz	214,3	173,7	235,9	256,9	289,9
Obrat	429,1	294,2	380,0	442,2	501,9
Bilance	+0,5	-53,2	-91,8	-71,6	-77,9

Téměř u všech nosných vývozních položek českého zboží byl v posledních letech zaznamenán růst hodnoty jejich vývozu. Vývoz osobních automobilů sice zůstal na původní úrovni, nicméně výrazně vzrostl vývoz karosérií, částí a součástí osobních motorových vozidel a zážehových motorů, což je s největší pravděpodobností spojeno s rostoucími objemy montáže osobních motorových vozidel značky Škoda v podniku Eurocar v Zakarpatské oblasti. Stabilní a poměrně vysoké tempo růstu je zachováváno ve vývozu dětských plen, vložek, tampónů a ostatních hygienických výrobků, plastových trubek a hadic, částí a součástí obráběcích tvářecích strojů a cigaretového papíru. Do prvních pozic se opět dostal vývoz komponentů jaderných reaktorů.

1.6. Antidumping v Evropský unii

Předem, a to pouze z informativních důvodů, uvádím, že dumping je nekalá obchodní praxe, při které společnost prodává tentýž výrobek za rozdílné ceny na domácím trhu a pro vývoz; dumpingové rozpětí (marže) pak představuje rozdíl mezi vyšší cenou na domácím trhu (tzv. normální hodnotou) a nižší exportní cenou. Antidumping je státem garantovaná ochrana domácích výrobců, kterým je působena dovozem dumpingových výrobků újma. Antidumpingová úprava je velmi těsně spjata s investicemi a jejich prováděním.

Podstatou antidumpingu je to, že zahraniční výrobce, resp. zahraniční či domácí dovozce začal na domácí trh dovážet určité výrobky. Domácí výrobce, který vyrábí a uvádí na tentýž trh své obdobné výrobky, zjistí, že cena konkurenčních dovážených výrobků je nižší než normální hodnota těch samých výrobků, jež prodává daný zahraniční výrobce na svém vlastním domácím trhu. Je-li navíc tento tuzemský subjekt v nepříznivé hospodářské situaci, kterou může jednoznačně přičíst vlivu dovozu těchto cenově podbízených výrobků, může požádat příslušný úřad o zahájení antidumpingového řízení.

Pro metody zjišťování, zda k dumpingu dochází a opatření, kterými lze tuto praktiku postihovat, platí mezinárodní pravidla, podle nichž postupují všechny členské státy Světové obchodní organizace. Česká republika se v roce 1994 při ukončení Uruguayského kola mnohostranných obchodních jednání, kterým byl založen nový systém WTO, přihlásila k pravidlům pro antidumping, přijatým WTO v tomto roce v Dohodě o provádění článku VI GATT 1994. Její ustanovení byla promítnuta do zákona č. 152/1997 Sb., na ochranu před dovozem dumpingových výrobků a o změně a doplnění některých zákonů, který nabyl účinnosti dne 10. 7. 1997. Stal se první normou, která zavedla do právního řádu ČR ochranný nástroj z instrumentáře mezinárodních obchodních pravidel GATT 1994, a to antidumpingové clo, resp. závazek dovážejícího subjektu nedopouštět se dumpingu. Tato kapitola antidumpingových zkušeností je však již uzavřena. Přijetím společné obchodní politiky v souvislosti se vstupem ČR do EU došlo k zásadnímu průlomů do antidumpingové praxe. Antidumping je od tohoto data upraven příslušnou komunitární legislativou.

Dále uvádím příkladný výčet komunitární legislativy, která řeší dumpingovou problematiku. Mezi základní předpisy týkající se antidumpingu patří:

- Nařízení Rady (ES) č. 384/96 ze dne 22. prosince 1995 o ochraně před dumpingovými dovozy ze zemí, které nejsou členy Evropského společenství,

- Nařízení Rady (ES) č. 2331/96 ze dne 2. prosince 1996, kterým se mění nařízení (ES) č. 384/96 o ochraně před dumpingovými dovozy ze zemí, které nejsou členy Evropského společenství,
- Nařízení Rady (ES) č. 905/98 ze dne 27. dubna 1998, kterým se mění nařízení (ES) č. 384/96 o ochraně před dumpingovými dovozy ze zemí, které nejsou členy Evropského společenství,
- Nařízení Rady (ES) č. 2238/2000 ze dne 9. října 2000, kterým se mění nařízení (ES) č. 384/96 o ochraně před dumpingovými dovozy ze zemí, které nejsou členy Evropského společenství,
- Nařízení Rady (ES) č. 1972/2002 ze dne 5. listopadu 2002, kterým se mění nařízení (ES) č. 384/96 o ochraně před dumpingovými dovozy ze zemí, které nejsou členy Evropského společenství,
- Nařízení Rady (ES) č. 461/2004 ze dne 8. března 2004, kterým se mění nařízení (ES) č. 384/96 o ochraně před dumpingovými dovozy ze zemí, které nejsou členy Evropského společenství a nařízení (ES) č. 2026/97 o ochraně před subvencovanými dovozy ze zemí, které nejsou členy Evropského společenství.

Pokud jde o komunitární průmysl, jsou čeští výrobci součástí příslušného komunitárního výrobního odvětví nazývaného Community industry a pouze v jeho rámci mohou uplatňovat své požadavky na ochranu před dumpingovými dovozy ze států, které nejsou členy EU. Orgánem pověřeným provádět antidumpingová šetření je Evropská komise. Antidumpingové šetření zahrnuje vedle zkoumání existence dumpingu a podstatné újmy (**injury**), popř. hrozby podstatné újmy (**threat of injury**) komunitárnímu výrobnímu odvětví, která byla způsobena v důsledku dumpingových dovozů i komunitární zájem (**Community interest**) představovaný např. stanovisky uživatelů nebo spotřebitelů

Dále chci pojednat o samotném průběhu antidumpingového řízení v EU, zjednodušeně lze schéma antidumpingového řízení vedeného Evropskou komisí popsat následujícími kroky:

krok první: - podání stížnosti (**complaint**) – Evropská komise zkoumá stížnost,
 - do 45 dní rozhodne o zahájení šetření (**investigation**),

krok druhý: - zahájení šetření,

- oznámení o zahájení šetření publikováno v Úředním věstníku (**Official Journal of the European Union**),

- šetření trvá maximálně 15 měsíců,

- po 60 dnech, ne však později než 9 měsíců po zahájení šetření, může být přijato prozatímní opatření (**provisional anti-dumping measure**), které je

publikováno v Úředním věstníku,

krok třetí: ukončení šetření

- publikováno v Úředním věstníku:

buď přijetím konečného antidumpingového cla (**definitive anti-dumping duty**) nebo přijetím závazku (**undertaking**),

- obojí obvykle s platností na 5 let,

- nebo bez přijetí opatření,

krok čtvrtý: - v průběhu platnosti konečného opatření může být proveden přezkum (**review**):

- prozatímní přezkum (**interim review**) - z podnětu některé zúčastněné strany (**interested party**),

- přezkum pro nového vývozce (**newcomer review**) – z podnětu nově dotčené zúčastněné strany,

- přezkum před pozbytím platnosti (**expiry review – sunset review**) – před vypršením 5 leté doby platnosti opatření za účelem jejího dalšího prodloužení,

- antiabsorbční šetření (**anti-absorption investigation**) – za účelem přezkoumání, zda se uložené antidumpingové clo promítlo do cen výrobku, tj. zda není „absorbováno“ výrobcem či vývozcem,

- šetření proti obcházení (**anti-circumvention investigation**) - za účelem přijetí opatření k zamezení obcházení přijatého antidumpingového opatření,

krok pátý: - platnost cla může být pozastavena (**suspension**)

krok šestý: - nedošlo-li po 5 (a více) letech k prodloužení platnosti konečného antidumpingového opatření, přestává být antidumpingové clo vybíráno.

Vycházejíc z těchto stručných, přesto na můj pohled přehledných informací lze říct, že antidumping hraje po vstupu do EU v obchodních vztazích ČR zcela novou a nenahraditelnou roli. Ministerstvo průmyslu a obchodu již nyní poskytuje v tomto směru českým podnikatelům poradenskou a konzultační pomoc.

Přistoupením k Evropské unii a přijetím její společné obchodní politiky převzala Česká republika platná antidumpingová opatření Evropské unie vůči dovozům ze třetích zemí. Stejně tak jsou při dovozu do České republiky uplatňována antidumpingová cla, která byla orgány Evropské unie přijata po 1. květnu 2004. Výrobky dovážené do EU jsou rozděleny na skupiny podle odvětví, při jejichž dovozu ze třetích zemí do Evropské unie jsou v současnosti

vybírána antidumpingová cla. V příslušných seznamech lze vyhledat údaje o celním zařazení dováženého výrobku, o zemi jeho původu nebo dovozu, případně o výrobcí nebo dovozci z této země, má-li stanovenou specifickou sazbu antidumpingového cla nebo přijal-li závazek, sazbu antidumpingového cla nebo závazku.

Vzhledem k tomu, že antidumpingová cla na některé výrobky jsou současně doprovázena protisubvenčními opatřeními, která přijaly orgány Evropské unie v obdobném druhu řízení, byly zpracovány také jednotlivé případy protisubvenčních opatření - vyrovnávacích cel.

1.7. Právní ochrana investic a investiční pobídky v České republice

Právní pojem investice patří mezi významné a zásadní pojmy, s nimiž český právní řád logicky operuje, tuto skutečnost jsme si však již uvědomili výše. Význam tohoto pojmu je umocněn zejména mezinárodním hospodářským právem, které se týká například dvoustranných mezinárodních smluv o ochraně investic, jimiž je Česká republika vázána. Sem patří též mezinárodně sjednané způsoby řešení investičních sporů. Zmínit takto můžeme obzvláště Úmluvu o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států, sjednanou ve Washingtonu dne 18. 3. 1965. V právní i obchodní praxi ovšem nejde jen o mezinárodní investice, ale o investice jakékoli. Tedy i o právní ochranu běžné tuzemské investice kteréhokoli podnikatele. Investici můžeme právně, doktrinárně a pojmově vymežit ve shodě s mezinárodním investičním právem a se zřetelem na oprávněné majetkové zájmy podnikatele například následovně. Investicí lze rozumět každou přímou nebo nepřímou alespoň potencionálně majetkovou hodnotu, nehledě na její povahu nebo označení, je-li způsobilá k využití, vložení nebo jinému uplatnění podnikatelem za účelem podnikání nebo jiné činnosti či účasti na podnikání nebo na jiné činnosti, a to v tuzemsku nebo v zahraničí, bez ohledu na to, má-li tato majetková hodnota povahu soukromou, nebo veřejnou, dočasnou, nebo trvalou, a bez ohledu na to, je-li převoditelná. Takto právně chápaná investice je předmětem veřejného subjektivního ústavního práva vlastnit majetek zakotveného v ustanovení čl. 11 Listiny základních práv a svobod, a to bez ohledu na to, je-li tento majetek způsobilým předmětem občanskoprávních vztahů dle § 118 odst. 1 Občanského zákoníku a bez ohledu na to, z jakého právního důvodu nebo v jakém právním vztahu jej zaměstnavatel získal nebo o něj žádal. Jinak řečeno, české ústavněprávní vymezení majetku, podobně jako jeho mezinárodní lidskoprávní vymezení, odpovídá přirozenému řádu, který stojí v pozadí a který je pouze racionálně pojmově zformován a zformulován. Filozofický výraz „vlastnictví“ bývá v

obecném lidském povědomí chápán rozsáhleji nežli je tomu z úzkého hlediska jeho dispozičního vymezení v občanském zákoníku. V mnou sledovaném právním pojetí je kladen důraz na majetkovou hodnotu bez ohledu na to, jde-li o předmět, který je svou povahou převoditelný soukromoprávním jednáním, anebo nikoli. Proto se jedná o pojmové vymezení, které je podstatně širší nežli je tomu u vymezení majetku jako předmětu úzce soukromoprávních vztahů. Typické to je právě u investice. Načrtnuté široké pojetí majetku není otázkou pouze právně doktrinálního přístupu, nýbrž jde o věc právně dogmatickou, neboť má oporu v platném českém právním řádu.

S ohledem na výše uvedené investicí se rozumí zejména:

- a) majetek hmotný, movitý nebo nemovitý s příslušenstvím, včetně živého a mrtvého inventáře,
- b) majetek nehmotný, včetně majetkových účastí na jiných osobách, ve sdruženích a na podnikání nebo jiné činnosti jiných osob, jakož i práva z průmyslového nebo jiného duševního vlastnictví, know-how a goodwill; též práva zástavní, práva odpovídající věcným břemenům, práva zadržovací a práva ze zajištění závazků,
- c) majetek finanční, například cenné papíry, pojistky, poukázky a jiné ceniny, jakož i práva s nimi spojená,
- d) pohledávky na peněžita plnění,
- e) oprávnění (svolení, licence) nabytá ze smluv nebo z jiného právního důvodu,
- f) veřejnoprávně udělená nebo ze zákona nabytá povolení (např. koncese nebo zákonné licence) nebo jiná veřejnoprávní oprávnění (např. registrace) k podnikatelské nebo jiné činnosti, jakož i žádosti o ně,
- g) veřejná nebo soukromá osvědčení, pověření, autorizace, atesty, akreditace, plné moci a podobně, jakož i žádosti o ně,
- h) přihlášky předmětů průmyslového vlastnictví k zápisům do veřejných rejstříků,
- i) práva vyplývající z distribuční, průmyslové nebo velkoobchodní frančizy, včetně práv z účasti ve frančizové síti,
- j) práva vyplývající z účasti ve veřejných soutěžích, včetně přihlášek do nich,
- k) získané veřejné zakázky, včetně jejich nabídek nebo žádostí o ně,
- l) poskytnuté veřejné podpory; např. podpora výzkumu nebo vývoje z veřejných prostředků, subvence, dotace, granty a podobně, včetně žádostí o ně,
- m) poskytnuté investiční pobídky, včetně žádostí o ně,
- n) poskytnuté soukromé podpory; například dary, nadační příspěvky, včetně žádostí o ně.

Všeobecně přitom platí, že možná změna formy nebo obsahu investice nemá vliv na její právní povahu jako investice. S právní a ovšem i s hospodářskou povahou investice je spjata podnikatelova legální povinnost střežit ji a ochraňovat, a to i včetně jejího hmotného zachycení na určitém hmotném nosiči před poškozením, ztrátou, zničením, zneužitím, zcizením, znehodnocením, zrušením, odnětím, zmařením, uplynutím doby, výmazem nebo jinou skutečností, která by byla v rozporu s oprávněnými hospodářskými zájmy podnikatele. Vycházím přitom z toho, že pojem majetek je zde chápán v onom výše naznačeném širokém ústavněprávním významu. Sám fakt, že ne každá investice je převoditelným majetkem, na věci nic nemění. Vždyť i pro některé „běžné“ druhy majetku, hmotného i nehmotného, platí právní nemožnosti zcizení, vyjádřené jako zákonné zákazy dispozice s určitým druhem majetku, např. ustanovení čl. 11 odst. 2 in fine Listiny základních práv a svobod nebo ustanovení § 26 odst. 1 Autorského zákona, též ve spojení s ustanovením § 74 téhož zákona. I ve vztahu k investici lze uplatnit veřejný zájem na trestnosti porušování povinnosti při správě cizího majetku podle ustanovení § 255 trestního zákona, zneužívání informací v obchodním styku dle ustanovení § 128 téhož zákona, porušování závazných pravidel hospodářského styku dle ustanovení § 127 nebo nekalé soutěže dle ustanovení § 149, či jiného trestného činu opět podle trestního zákona.

Pro zvýšení konkurenceschopnosti českého průmyslu přistoupila vláda ČR v roce 1998 k zavedení systému investičních pobídek pro zahraniční i domácí investory. Přitom investiční pobídky určené zahraničním subjektům představují ve státním rozpočtu České republiky nezanedbatelnou položku. Realizační organizací pro zavádění systému investičních pobídek je Ministerstvem průmyslu a obchodu založená agentura CzechInvest. Investiční pobídky nejsou nic neobvyklého, nabízí je v podstatě všechny země Evropy. Otázkou však vždy zůstává, co vše investorům poskytovat a co od nich naopak požadovat.

V roce 1998 bylo přijato usnesení vlády České republiky č. 298 k návrhu investičních pobídek pro investory v České republice. Tímto byl odstartován proces aktivní podpory zahraničních i domácích investic do vyspělých průmyslových technologií a vyrovnání úrovně investování s okolními transformujícími se ekonomikami. Tímto krokem byly stanoveny základní podmínky pro investory. Určitým vrcholem bylo schválení zákona č. 72/2000 Sb., o investičních pobídkách a o změně některých zákonů, který nabyl účinnosti dne 1. května 2000. Celé koncipování zákona bylo průběžně konzultováno s EU. Evropská komise paragrafovanou podobu zákona hodnotila kladně. Investiční pobídky byly jednou z forem veřejné podpory a jako takové podléhaly rovněž režimu zákona č. 59/2000 Sb., o veřejné podpoře, dle kterého bylo udělováno povolení výjimky ze zákazu veřejné podpory Úřadem

pro ochranu hospodářské soutěže. V následujícím vývoji na počátku prosince 2001 byla Senátem ČR schválena novela zákona o investičních pobídkách, která nabyla účinnosti dne 30. ledna 2002, jejímž účelem se stalo zdokonalení systému investičních pobídek. V říjnu 2003 byla Poslaneckou sněmovnou schválena druhá novela zákona o investičních pobídkách. Schválení Senátem a prezidentem České republiky proběhlo v prosinci 2003. Novela je účinná ode dne vstupu smlouvy o přistoupení ČR k EU v platnost, tj. od 1. května 2004. Novelou se provádí dílčí změny v systému investičních pobídek, které jsou vyvolány vstupem České republiky do Evropské unie a jsou nezbytné s ohledem na přenos kompetencí v oblasti veřejné podpory z Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže na Evropskou komisi. Tuto skutečnost bylo nutné zohlednit v zákoně o investičních pobídkách tak, aby tento zákon mohl hladce fungovat i po vstupu do Evropské unie. Novela včleňuje existující evropská pravidla veřejné podpory používaná Úřadem pro ochranu hospodářské soutěže přímo do zákona o investičních pobídkách. V souladu s praxí uplatňovanou v členských státech Evropské unie a v souladu s pravidly ES pro oblast veřejné podpory se zákon o investičních pobídkách stal jedním z národních programů veřejné podpory, který schválila Evropská komise. Na jeho základě je udělená veřejná podpora automaticky považována za kompatibilní veřejnou podporu bez nutnosti individuálního posuzování ze strany Evropské komise.

Nyní systém investičních pobídek je upraven zákonem č. 72/2000 Sb., o investičních pobídkách a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Investičními pobídkami dle tohoto zákona se rozumí:

- sleva na dani z příjmů právnických osob po dobu 10 let pro nově založené společnosti nebo pro již existující právnické osoby,
- převod technicky vybaveného území za zvýhodněnou cenu,
- hmotná podpora vytváření nových pracovních míst (až do 200 000 Kč na zaměstnance),
- hmotná podpora rekvalifikace nebo školení zaměstnanců (až do 35 % nákladů na školení),
- převod pozemků podle zvláštního právního předpisu, evidovaných v katastru nemovitostí jako zemědělské pozemky a převod ostatních druhů pozemků, a to za ceny zjištěné podle zvláštního právního předpisu účinného ke dni uzavření smlouvy o převodu. Zvláštní zákony omezující převody pozemků ve vlastnictví České republiky tím nejsou dotčeny.

Pokud jde o podmínky pro udělení investičních pobídek zákon stanoví, že:

- Investice musí být provedena do odvětví zpracovatelského průmyslu, buď do jednoho z high-tech odvětví, uvedených v zákoně nebo do jiného odvětví zpracovatelského průmyslu za předpokladu, že přinejmenším 50 % ceny výrobní linky budou tvořit náklady na pořízení strojního zařízení uvedeného ve vládou schváleném seznamu vyspělého (high-tech) strojního zařízení,
- Musí se jednat o zavedení nové výroby, rozšíření stávající výroby, či její modernizace za účelem podstatné změny výrobku nebo výrobního procesu,
- Investor musí investovat nejméně 200 milionů Kč (před novelou 350 milionů Kč), v oblastech s mírou nezaměstnanosti nejméně o 25 % vyšší než je průměrná míra nezaměstnanosti ČR je tento požadavek snížen na 150 milionů Kč a v oblastech s mírou nezaměstnanosti nejméně o 50 % vyšší než je průměrná míra nezaměstnanosti ČR je limit investice snížen na 100 mil. Kč,
- Investice nejméně ve výši 100 milionů Kč (před novelou 145 mil. Kč), 50 mil. Kč v případě umístění investice v regionu s vysokou nezaměstnaností, musí být kryta z vlastního jmění,
- Investor musí pořídit strojní zařízení zařazené do kapitol 84, 85 a 90 celního sazebníku v hodnotě nejméně 40 % celkové hodnoty pořízeného dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku,
- Navrhovaná výroba musí vyhovovat všem českým legislativním požadavkům na ochranu životního prostředí.

Při rozšiřování systému investičních pobídek je nutno zohlednit odlišnosti v charakteru projektů zpracovatelského průmyslu od investic do strategických služeb. Projekty z oblastí strategických služeb jsou v zásadě méně náročné na počáteční investice do hmotného investičního majetku a naopak vysoké nároky kladené na kvalifikaci pracovní síly jsou spojené s velkými výdaji v této oblasti.

Důležitým jádrem těchto projektů je také proces koncentrace aktivit z různých zemí do jednoho centra, které následně obsluhuje širší mezinárodní trh. V souvislosti s tím dochází k odlivu pracovních míst ze zemí obsluhovaných tímto vzdáleným centrem ve prospěch teritoria, kde je toto centrum fakticky umístěno.

Předpokladem uplatnění daňové investiční pobídky dle zákona o investičních pobídkách a zákona o daních z příjmů je vydání Rozhodnutí o příslibu investičních pobídek a splnění všeobecných podmínek uvedených v zákoně o investičních pobídkách a zvláštních podmínek uvedených v zákoně o daních z příjmů.

Slevu na dani lze uplatňovat po dobu deseti po sobě bezprostředně následujících zdaňovacích období. Daňová desetiletá investiční pobídka je jako pobídka upravená zákonem o investičních pobídkách veřejnou podporou. Poskytování daňových investičních pobídek není tedy možné bez předchozího povolení výjimky ze zákazu veřejné podpory vydávané Ministerstvem průmyslu a obchodu ve spolupráci s Úřadem pro ochranu hospodářské soutěže, který ve svých rozhodnutích stanoví maximální míru a hodnotu veřejné podpory, která nesmí být v žádném případě překročena. Stanovením maximální míry a hodnoty veřejné podpory může v praxi dojít k tomu, že veřejná podpora v podobě investičních pobídek bude vyčerpána před uplynutím desetiletého období a další podpora včetně daňové slevy nemůže být čerpána. Sleva na dani je dále podmíněná tím, že daňový poplatník využije v nejvyšší možné míře všech možností ke snížení základu daně, mj. i odpočtem daňové ztráty.

Díky ucelenému systému investičních pobídek, programu podpory subdodavatelů a programu na podporu průmyslových zón došlo k výraznému zlepšení investičního prostředí České republiky a k následnému přílivu zahraničních investic. Zvýšila se rovněž konkurenceschopnost České republiky v oblasti přílivu zahraničních investic vůči ekonomikám dalších střeoevropských států. Celý systém investičních pobídek má výrazný vliv na hospodářství ČR, podporuje hospodářské oživení a napomáhá státní aktivní politice zaměstnanosti.

Jeden z nedostatků současného systému úpravy investičních pobídek je v tom, že i přestože jakkoli investiční pobídky neoddiskutovatelně přispěly k přílivu zahraničního kapitálu do České republiky a k rozvoji především průmyslových odvětví, jsou bohužel mezi investory tací, kteří po vyčerpání všech nabízených výhod přesunuli své výrobky dále na východ, kde se jim na dobu dalších pěti či deseti let dostalo podobně lákavé nabídky.

Na závěr této kapitoly, pro kompletní přehled tohoto institutu, uvádím stručný postup při žádosti o udělení investičních pobídek a jejich následném čerpání:

Investor - (žadatel) předloží agentuře CzechInvest, odboru investičních pobídek kompletně zpracovaný záměr získat investiční pobídky se všemi náležitostmi, od tohoto data předložení společnost může zahájit investiční činnost. Následně CzechInvest vypracuje posudek na předložený investiční projekt a předá ho Ministerstvu průmyslu a obchodu. Ministerstvu průmyslu a obchodu, odbor podpory investování posoudí záměr ve spolupráci s dalšími resorty :

- Ministerstvem financí, odbor podpory podnikání - v případě žádosti o slevu na dani,

- Ministerstvem práce a sociálních věcí, odbor trhu práce - v případě žádosti o hmotnou podporu na vytváření nových pracovních míst a rekvalifikace a školení zaměstnanců,
- Ministerstvem životního prostředí, odbor strategií,
- Ve spolupráci s Úřadem pro ochranu hospodářské soutěže, odbor veřejné podpory , který stanoví maximální míru veřejné podpory.

Poté je vydaná nabídka na poskytnutí investičních pobídek.

Investor - (zájemce) žádá o příslib investičních pobídek prostřednictvím agentury CzechInvest. CzechInvest předá žádost o příslib Ministerstvu průmyslu a obchodu. Ministerstvu průmyslu a obchodu vydá rozhodnutí o příslibu investičních pobídek.

Investor - (zájemce) podepisuje dohody o hmotné podpoře s Ministerstvem práce a sociálních věcí. Ministerstvo práce a sociálních věcí zašle, dle podmínek v dohodě, finanční prostředky na účet investora. Následně, po splnění zákonných kritérií čerpání investičních pobídek.

2. Investiční a podnikatelské prostředí

Pro správné pochopení podstaty problému, je na místě si nejdříve vysvětlit pojem „investičního prostředí“. V nejobecnější rovině lze tento pojem chápat jako souhrn podmínek, za kterých lze realizovat předmětnou investici. Přesto, že v úvodních kapitolách jsem již hovořil o vzniku realizace investice, kterými jsou zřízení, tj. vznik a případně následný zánik, tj. likvidace investice, dovoluji si připomenout pár základních aspektů této problematiky. Je zřejmé, že se jedná o operace od sebe časově vzdálené a odlišné. V kontextu přímých zahraničních investic se jedná o proces, kdy při zřizování investic příslušník jednoho státu vyveze investice do druhého státu a vložení do podniku na delší dobu umrtví určité prostředky a následně likvidací mobilizuje vložené prostředky (např. prodejem). Proto, aby se dalo mluvit o investičním prostředí, je nutná existence podmínek, které umožní celý proces realizace. Základní podmínkou, která však musí být podložena právními normami jasně vymezujícími vlastnická práva, je dispozice určitým investičním majetkem investora. Na druhé straně zde musí být určitá investiční příležitost, která přináší neustálé sledování a vyhodnocování faktorů působících na vnější prostředí. Investiční příležitost může zahrnovat poptávku po určitých produktech a službách, exportní možnosti, odhalení zdrojů významných surovin, objevení nových výrobků a technologií atd. Takto získané podněty je třeba důkladně posoudit a vyhodnotit, protože investicemi se ovlivňují provozní výsledky hospodaření, a to velmi citlivě a na několik let dopředu.

Pokud jde o podporu podnikání, tvoří tato oblast důležitou součást hospodářské politiky jednotlivých států. Taková podpora může mít různé formy - od odstranění byrokratických překážek, snižování daňového břemene, zlepšení vymahatelnosti práva, zajištění ochrany zahraničních investic, až po vytváření mechanismů finanční podpory jednotlivých podnikatelských subjektů či celých odvětví výroby. Po vstupu České republiky do EU, můžeme zde konstatovat, že i když lze státní podporu obecně označit za opatření škodící svobodné soutěži, nedochází v žádném případě po vstupu České republiky do EU k ukončení podpory podnikání. Do úvahy je totiž třeba vzít skutečnost, že Česká republika patří k chudším státům EU. Podpora podnikání má totiž nejen negativní dopad na soutěž, ale i stimulační efekt především pro tvorbu nových pracovních míst. Česká republika však je "nucena" respektovat trendy, které se v EU na poli státní podpory objevují. Jak ukazují vyjádření vrcholných představitelů Evropské komise, poskytování státní podpory je třeba zaměřit na podpory s tzv. horizontálním zaměřením, kdy je třeba chápat jako státní pomoc,

kteřá může být poskytována průřezově ve všech odvětvích. Patří sem např. státní podpora výzkumu a vývoji, školení a rekvalifikaci, zaměstnanosti. Ukazuje se, že státní podpora malého a středního podnikání a vědy a výzkumu hraje v současné politice EU klíčovou úlohu. Trendy v EU rovněž naznačují, že Česká republika - stejně jako ostatní současné i budoucí členské státy EU musí omezovat objem poskytované státní podpory. Musím konstatovat, že samotné poskytování státní podpory je v právu ES obecně zakázáno. Tento zákaz však není absolutní, jelikož samotná Smlouva ES uvádí některé výjimky.

U státní podpory však musíme rozlišovat mezi druhem státní podpory a formou státní podpory, zatímco druhem je třeba rozumět rámec, do kterého ta která státní podpora spadá pod oblast úpravy, např. konkrétní ustanovení Smlouvy ES, forma vyjadřuje charakter opatření zakládajícího státní podporu, např. druhem je regionální podpora a formou daňová úleva, jsou slučitelné přímo na základě Smlouvy ES. Konkrétně jde ve smyslu čl. 87 odst. 2 Smlouvy ES o:

- podpory sociální povahy poskytované individuálním spotřebitelům za podmínky, že se poskytují bez diskriminace založené na původu výrobků,
- podpory určené k náhradě škod způsobených přírodními pohromami nebo jinými mimořádnými událostmi,
- podpory poskytované hospodářství určitých oblastí Spolkové republiky Německo postižených rozdělením Německa, pokud jsou potřebné k vyrovnání hospodářských nevýhod způsobených tímto rozdělením.

Výhoda těchto druhů státní podpory spočívá v tom, že před jejich poskytnutím není třeba podporu notifikovat Evropské komisi a lze je poskytovat bez dalšího. Mimoto Evropská komise přijala některé skupinové výjimky mající formu nařízení, které pokrývají určité druhy státních podpor, kdy doposud byla přijata nařízení Evropské komise č. 68/2001 o aplikaci článků 87 a 88 Smlouvy ES na státní podporu školení a rekvalifikaci, č. 69/2001 o aplikaci článků 87 a 88 Smlouvy ES na státní podporu de minimis, č. 70/2001 o aplikaci článků 87 a 88 Smlouvy ES na státní podporu malému a střednímu podnikání, č. 2204/2002 o aplikaci článků 87 a 88 Smlouvy ES na státní podporu zaměstnanosti. Taková nařízení jsou přímo aplikovatelná v členských státech a státní podporu jimi pokrytou lze rovněž poskytovat bez předchozího souhlasu Evropské komise. Je však nezbytné důsledně zachovávat podmínky v nařízeních stanovené.

Některé druhy státní podpory, které mohou být poskytovány až na základě souhlasného rozhodnutí Evropské komise stanovícího, že určitá forma veřejné podpory je slučitelná se

společným trhem. Tyto druhy státní podpory jsou zakotveny v čl. 87 odst. 3 Smlouvy ES. Jde konkrétně o:

- podpory, které mají napomoci hospodářskému rozvoji oblastí s mimořádně nízkou životní úrovní nebo vysokou nezaměstnaností,
- podpory, které mají napomoci uskutečnění některého významného projektu společného evropského zájmu anebo napravit vážnou poruchu v hospodářství některého členského státu,
- podpory, které mají usnadnit rozvoj určitých hospodářských aktivit nebo oblastí, pokud nemění podmínky obchodu v takové míře, jež by byla v rozporu se společným zájmem,
- podpory, které mají napomoci kultuře a zachování kulturního dědictví, jestliže neovlivní podmínky obchodu a soutěže ve Společenství v míře odporující společnému zájmu.
- jiné druhy podpor, které mohou být vymezeny rozhodnutím Rady přijatým kvalifikovanou většinou na návrh Evropské komise.

Vzhledem k výše uvedenému a po vstupu České republiky do EU lze očekávat striktnější aplikaci pravidel státní podpory, než na co byly příslušné státní orgány v ČR zvyklé. Evropská komise totiž klade velký důraz při posuzování slučitelnosti určitého opatření se společným trhem - na celounijní kontext. Lze si všimnout, že některé z výše zmíněných výjimek mohou být považovány za slučitelné se společným trhem pouze v případech, že nejsou v rozporu se "společným zájmem". Tímto zájmem je i udržení svobodné soutěže v rámci vnitřního trhu. ČR se musí připravit na tu skutečnost, že v řadě ohledů bude poskytování státní podpory těžší. To je ovšem pro správné fungování soutěže jedině dobře.

2.1. Prostředí pro zahraniční investice

V této a následující části této diplomové práce se pokusím o obecné vymezení základních podmínek pro investování a podnikání zahraničních subjektů na území Ukrajiny a Ruské federace. Jedná se o stanovení právního a ekonomického rámce, včetně zákonných pravidel a současného teritoriálního vývoje, který je pro každého potenciálního investora či podnikatele nepostradatelný.

Podnikání a investování v ČR se v uplynulých 15 letech stalo naprosto běžnou součástí každodenního života. Nejinak je tomu i u podnikání zahraničních subjektů – firem a investorů. Je však nutné podotknout, že způsob samotného podnikání a přípravy na jeho

zahájení se zásadně změnilo. Na počátku 90. let se tyto podmínky realizují ve standardním liberálním podnikatelském prostředí, kde přímá účast státu na tomto procesu je minimální a zásahy jsou převážně v podobě tvorby podmínek a právní regulace tohoto podnikání. Výše popsané prostředí můžeme definovat jako přirozený systém existujících a fungujících soukromých spolupracujících či konkurujících podnikatelských subjektů, ve kterém si investor může odkoupit podnik – obchodní společnost, nebo jen její část, případně vhodnou nemovitost nutnou pro vznik společnosti zcela nové, a to za určitých, zákony vymezených podmínek. Český právní řád umožňuje podnikání na území ČR všem společnostem všech zemí světa, opačná opatření bychom mohli považovat za diskriminační.

2.1.1. Ruská federace

Vývoj investičního prostředí v Ruské federaci byl započat finanční krizí v srpnu 1998, jež způsobila prudký odliv zahraničních portfoliových investic a vedla i k zastavení přímých investic. V r. 1999 se úsilí ruské vlády zaměřilo na obnovení důvěry investorů. V červenci 1999 byl přijat federální zákon "O zahraničních investicích v RF", jehož smyslem bylo zajistit pro zahraniční investory stabilní podmínky, svobodu repatriace zisku a poskytnutí státních garancí na zahraniční investice. Přesto ochrana práv investorů a vlastníků zůstává v Rusku slabým místem. Jeden z hlavních problémů spočívá v absenci nezbytné ochrany jejich práv před státem. V roce 2000 byly zahájeny práce na přípravě dalších zákonných norem, zabraňujících možnosti svévolného zabránění majetku bez náhrady apod. Pod tlakem prezidenta Putina byla v roce 2001 přijata v RF řada nových zákonů, které si kladou za cíl zprůhlednit daňové a legislativní podmínky natolik, aby se Rusko stalo přitažlivějším pro zahraniční kapitál. V Evropě je zřetelná snaha o skupování podniků, zabývajících se zpracováním a distribucí ruské ropy, zemního plynu a dalších surovin, včetně podniků v České republice.

Současný ekonomický vývoj v Rusku vytváří značné předpoklady pro aktivní nástup českých firem na zdejší trh. Řada oblastí ruské ekonomiky disponuje zastaralou výrobní základnou. Dopravní, telekomunikační a logistické struktury jsou značně poddimenzovány a vyžadují dobudování, jakož i modernizaci. Dosud nevyužitá možnosti nabízí sektor služeb. Rusko je perspektivním a několik let již solventním trhem, což si dnes uvědomují všichni jeho obchodní partneři a tomu taky přizpůsobují svůj přístup. V současné době pro vstup na ruský trh platí, že specifika ruského trhu vyžadují jeho dokonalou znalost a také přístup. Současný vývoj v Ruské federaci vytváří značné předpoklady pro aktivní nástup zahraničních firem na ruský trh.

Za rok 2005 vzrostl HDP Ruska o 6,3 % . V přepočtu na jednoho obyvatele by měl dosáhnout asi 4000 USD, což je více než dvojnásobek stejného ukazatele za rok 2000 a téměř trojnásobek oproti roku 1999. Celkový růst průmyslové výroby v letech 2004 – 2007 je očekáván v intervalu 26 – 27 %. Inflace, jakkoli stále vyšší ve srovnání s „evropským“ standardem, je pod kontrolou tj. 10 % v r. 2004 a pokles na 7,5 – 8,5 % v roce 2005 a dále má poklesnout na 5,5 – 6,5 % v roce 2007.

Vnější stabilitu Ruské federace potvrzují údaje o růstu zlatých a měnových rezerv. Tato situace se samozřejmě promítá do dynamiky a struktury ruského dovozu. V minulosti Rusko nebylo dlouhodobě schopno přilákat přímé zahraniční investice v objemu, který by mohl pokrýt jeho potřeby. Jakkoli i dnes je celkový objem přímých zahraničních investic podstatně nižší ve srovnání s jinými zeměmi, situace se začíná měnit a Ruská federace se v očích zahraničních investorů stává více atraktivnější. Dokládají to i čísla, podle nichž v roce 2004 vzrostly přímé zahraniční investice do Ruské federace o 35 % . Nyní jde o to, aby kromě tradičních investičních odvětví, jako jsou ropný průmysl, hutnictví, telekomunikace a potravinářství, zahraniční investoři našli také příznivé podmínky i v „nových“ segmentech ruské ekonomiky, kam patří automobilový průmysl, výroba spotřebního zboží, výroba skla, těžba dřeva a papírenský průmysl, strojírenství a maloobchod.

K efektivnějšímu využití a zhodnocení obchodních příležitostí v Rusku přispívá proces dalšího otevírání ruského trhu a usnadňování obchodních procedur jako praktický důsledek zájmu Ruska o plnější integraci do světové ekonomiky. Velkou roli v tomto procesu hraje již zmíněný dialog s EU o rozvoji aktivit na podporu vzájemných vztahů a regulatorní konvergenci v rámci připravovaného akčního plánu na vytvoření čtyř společných prostorů. Rusko také rozvíjí spolupráci s Organizací pro hospodářskou spolupráci a rozvoj („OECD“), dokladem čehož je i skutečnost, že Rusko je první nečlenskou zemí této organizace, která se zapojila do jejího programu v oblasti regulatorní reformy a podřídila se související examinaci v pařížské centrále OECD. Rusko je rovněž plnohodnotným účastníkem summitu nejvyspělejších zemí světa G-8.

2.1.2. Ukrajina

Základním dokumentem vymezujícím podmínky investování na Ukrajině je zákon „O podmínkách zahraničního investování“ z roku 1996, který nahradil původní zákon „O zahraničních investicích“ z roku 1992. V důsledku přijetí nového zákona pozbyl platnost zákon „O státním programu pobídek zahraničních investic na Ukrajině“ i vládní dekret „O režimu zahraničního investování“ z roku 1993 a byla přijata řada dalších legislativně

normativních dokumentů na parlamentní a vládní úrovni. V plném rozsahu zůstaly zachovány garance státu na ochranu zahraničních investic a byly sjednoceny podmínky hospodářské činnosti pro tuzemské i zahraniční investory. V tomto směru došlo k zrovnoprávnění domácích a zahraničních subjektů a v důsledku toho i k sjednocení podnikatelského prostředí.

Na Ukrajině za zahraniční investory jsou podle zákona „O podmínkách zahraničního investování“ považovány subjekty, které provádějí investiční činnost na území Ukrajiny. Jedná se především o tyto typy:

- právnické osoby, jež byly založeny a fungují podle jiné než ukrajinské legislativy,
- fyzické osoby – cizinci, kteří nemají trvalý pobyt na území Ukrajiny a jsou právně způsobilí,
- cizí státy, mezinárodní vládní a nevládní organizace,
- jiné zahraniční subjekty investiční činnosti, které k nim podle legislativy patří.²

Jako zahraniční investice se na Ukrajině chápe hodnota, kterou vkládají investoři do objektů investiční činnosti v souladu s ukrajinským právem za účelem vytvoření zisku nebo dosažení sociálního efektu.

Pokud jde o obchodní společnosti se zahraničními investicemi můžeme zde hovořit o společnosti s libovolnou organizačně právní formou, založenou v souladu s právními normami Ukrajiny, jejíž zahraniční investice činí minimálně 10% základního kapitálu. K nejčastějším používaným organizačně právním formám podnikatelských subjektů se zahraničním kapitálem na Ukrajině patří:

- společnost s ručením omezeným, v níž zpravidla v roli společníků vystupují výhradně jen zahraniční fyzické osoby nebo ukrajinské a zahraniční osoby společně. Jen zřídka do tohoto podnikatelského seskupení vstupují právnické osoby,
- akciová společnost otevřeného typu nebo akciová společnost uzavřeného typu, kde zpravidla zahraniční investor získává kontrolní podíl akcií, nejméně však 60%,

---

² Jurčeka, M. Investování a podnikání zahraničních subjektů na Ukrajině, Praha, Nakladatelství IQ 147 spol.s.r.o., s. 47

- ostatní formy, z nichž nejčastější je právní forma společného podniku, v němž je zpravidla účastníkem jen jedna nebo několik ukrajinských a zahraničních společností.
- méně často do role společníka v této formě podnikání vstupují fyzické osoby.

Jedním z nejdůležitějších faktorů výše uvedeného zákona je osvobození majetku, dováženého na Ukrajinu jako investice, od dovozního cla. Celní orgány propustí dovážený majetek na podkladě směnky vystavené podnikem na stanovenou výši cla s odkladem jejího proplacení nejpozději do 30 dnů od data podání celního prohlášení na dovoz daného zboží. Směnka se zruší a dovozní clo se neproplácí v případě, že dovezený majetek se promítne do bilance podniku nejpozději k termínu odkladu úhrady cla. Problematiku cel však budu rozebírat dále, v kapitole o celních a devizových režimech.

Samotná zahraniční investice na Ukrajině by měla být investorem podána k registraci, tato skutečnost mu pak dává právo zpětného vývozu dosaženého zisku, samotné investici, kterou původně vložil nebo její zbytkové části. Státní registraci zahraničních investic provádějí oblastní orgány státní správy na podkladě vyhlášky.

Pro zahraniční investory na Ukrajině platí národní podmínky stanovené pro investiční a jinou hospodářskou činnost. Výjimkou jsou podnikatelské subjekty, které realizují investiční projekty s využitím zahraničních investic podle státních programů rozvoje prioritních odvětví ekonomiky Ukrajiny nebo na území se zvláštním režimem, v tzv. speciálních ekonomických zónách a v oblastech prioritního rozvoje. Tyto typy podnikatelských subjektů mají oprávnění k využívání zvláštních výhod. Obecně lze mluvit o těchto:

- osvobození od daně ze zisku nebo poskytnutí úlevy z této daně,
- osvobození od dovozního cla a DPH při dovozu zboží určeného pro investiční projekty, včetně surovin, spotřebního materiálu a součástek,
- osvobození od povinného prodeje 50% příjmů v zahraniční měně, osvobození od pozemkové daně,
- osvobození od poplatků do vybraných státních rozpočtových fondů.

Rozsah udělovaných výhod a zpřesňující podmínky pro vstup investora jsou smluvně sjednávány mezi investorem a řídicími orgány příslušných prioritních oborů a speciálních oblastí. Mají individuální charakter a případ od případu se liší v závislosti na konkrétních podmínkách a požadavcích.

2.2. Zakládání a fungování podnikatelských subjektů v jednotlivých podnikatelských režimech

Právní rámec v ČR pro předmětnou ekonomickou aktivitu je v současné době tvořen širokým spektrem právních předpisů různé právní síly. Hospodářskou svobodu jako takovou zajišťuje již Listina základních práv a svobod ve svém čl. 26 odst. 1, kde upravuje právo podnikat a provozovat jinou hospodářskou činnost. Pojem hospodářské svobody je chápán jako druh svobody obecně, který se manifestuje v možnosti rozhodovat o vlastních majetkových prostředcích a záměrech, a to bez nadbytečného vnějšího omezení, které by překračovalo společensky uznávaný a vymezený rámec tohoto základního práva.

Dalším základním předpokladem pro investiční či podnikatelskou aktivitu je jasné vymetení a zabezpečení vysokého stupně právní ochrany vlastnických práv. Právní řád ČR primárně reguluje vlastnické právo v Listině základních práv a svobod, následně však i v zákoníku občanském. Listina základních práv a svobod označuje právo vlastnit majetek, jako základní občanské právo, kdy zároveň vyjadřuje rovnost takovýchto vlastníků. Dále je Listinou zaručená pro všechny vlastníky stejná míra právní ochrany. Z obecného práva každého vlastnit majetek je v Listině připuštěna výjimka, která spočívá mimo jiné v tom, že zákon může stanovit, které věci mohou být jen ve vlastnictví fyzických osob, jakož to občanů nebo právnických osob se sídlem na území ČR. Výše zmíněné výjimky upravuje a provádí devizový zákon a to ve vztahu k nabývání nemovitostí. Velmi citlivou oblast zásahů do vlastnických práv státem představuje instituty vyvlastnění a znárodnění. Tyto zásahy jsou legální jen za splnění určitých podmínek, kdy možnost vyvlastnění nebo nuceného omezení vlastnického práva se váže na veřejný zájem a jeho provedení je možné pouze na základě zákona a za náhradu. Speciální úpravu ochrany vlastnického práva obsahuje obchodní zákoník. Subjektem ochrany je v tomto případě zahraniční osoba podnikající na území České republiky a právnická osoba se zahraniční majetkovou účastí, kde předmět ochrany, tj. její majetek, souvisí s její předmětem podnikání. Tento majetek může být vyvlastněn nebo vlastnické právo k němu omezeno jen na základě zákona a ve veřejném zájmu, který by nebylo možné uspokojit jinak. Proti výše nastíněné situaci, tj. rozhodnutí, je možno podat opravný prostředek u soudu. Současně s rozhodnutím musí být poskytnuta bez prodlení náhrada ve výši odpovídající plné hodnotě majetku dotčeného těmito opatřeními v době, kdy byla uskutečněna, která je volně převoditelná do zahraničí v cizí měně.

Dále budu hovořit o legislativních podmínkách pro vstup zahraničních investorů do českého investičního prostředí. Již Listina základních práv a svobod stanoví v článku 42 odst.

2, že cizinci požívají v ČR lidských práv a základních svobod zaručených, pokud nejsou tato práva přiznána jen občanům ČR. Současně článek 11 odst. 2 uvádí, že zákon může stanovit, že určité věci mohou být jen ve vlastnictví občanů či osob se sídlem na území ČR. V obecné rovině postavení zahraničních osob na území ČR je součástí právní úpravy, která je obsažená v zákoně o mezinárodní právu soukromém v ustanovení § 32, kde odst. 1 vychází ze stejného postavení cizince a českého státního občana, pokud zákon nestanoví něco jiného. Dle odst. 2, pak může Ministerstvo zahraničních věcí rozhodnout, že cizinci ze státu, který nezachází se státními příslušníky na základě zásady vzájemnosti stejně, nebude dle stejné zásady zacházet ani s jejími státními příslušníky.

Výše uvedené režimy jsou rozvedeny pro podnikání v rámci obchodního, živnostenského a občanského zákoníku. Nyní je na místě se věnovat jednotlivým režimům podnikání.

Obchodní zákoník v ustanovení § 21 odst. 3 vymezuje termín podnikání zahraniční osoby pro účely obchodního zákoníku. Jde zde o zúžení podnikatelských aktivit na případy, kdy podnikatel umístí podnik či jeho organizační složku na území ČR. V tomto případě je za podnikání považována dlouhodobější aktivita, což zásadně odpovídá termínu investování, tzn. dlouhodobější ekonomické činnosti s tzv. odloženým výnosem a určitou mírou ekonomického rizika.³ Samozřejmě tímto není definitivně uzavřena možnost uzavírat smlouvy s českými subjekty či například se účastnit na jiných aktivitách typu účast ve statutárním orgánu právnické osoby. Na prvně uvedený případ reaguje ustanovení § 23 obchodního zákoníku, stanovující to, že zahraniční osoby mající oprávnění podnikat v zahraničí, se považují rovněž za podnikatele i podle obchodního zákoníku. Tyto zahraniční osoby mohou podnikat v ČR za stejných podmínek a ve stejném rozsahu jako české právnické osoby, pokud ovšem zákon nebo mezinárodní smlouva nestanoví jinak. Podnikat může zahraniční osoba v rozsahu předmětu podnikání zapsaného v obchodním rejstříku ode dne zápisu, uvedené se ovšem nevztahuje na osoby se sídlem na území ES. Pokud však činnost spadá pod oblast upravenou živnostenským zákoníkem, musí být splněny před zápisem do rejstříku i jeho podmínky. Rovněž je nutné splnit podmínky k pobytu cizince na území ČR. Rozhodující pro určení toho, kdo je či není českou nebo zahraniční osobou, je kritérium sídla u právnických osob nebo bydliště u osob fyzických.

Jednou z forem podnikání v režimu Obchodního zákoníku a současně významnou pro vstup dlouhodobého nespekulativního zahraničního kapitálu do českého hospodářství je

---

³ Rozehnálová, N. Právo mezinárodního obchodu, Brno, MU, 2004, s. 91

založení právnické osoby dle českého práva. Od jiných českých právnických osob se liší pouze tím, že se na ní majetkově podílí zahraniční osoba. Míra této účasti není Obchodním zákoníkem nějak omezovaná, tedy může dosahovat až sta procent. Mezi další varianty podnikání řádíme dle ustanovení § 26, přemístění sídla zahraniční právnické osoby do ČR. V tomto případě je nutné tuto variantu posoudit dle mezinárodní smlouvy, která je pro Českou republiku závazná a byla vyhlášena ve sbírce mezinárodních smluv či ve Sbírce zákonů. Přemístěním sídla a zápisem této skutečnosti do obchodního rejstříku se tato osoba stává českou právnickou osobou, avšak založenou dle cizího práva. Tento cizí právní řád, zásadně rozhoduje o vnitřních poměrech této právnické osoby. Podnikat tyto zahraniční osoby mohou v České republice i prostřednictvím své organizační složky. Zřízení organizační složky se dle českého právního řádu zapisuje do obchodního rejstříku, a to na návrh, který podává sama zahraniční osoba.

Podnikatelská činnost zahraničních právnických osob se může realizovat v různých organizačních formách obchodních společností jako jsou veřejná obchodní společnost, komanditní společnost, společnost s ručením omezeným a akciová společnost, event. i družstvo. Založení obchodní společnosti je vcelku jednoduchý právní akt, který ke svému prvnímu kroku vyžaduje vyhotovení a podpis zakládacích listin a dokumentů. To vše se předkládá příslušnému krajskému soudu, který v zákonné lhůtě provede vlastní registraci. Po nabytí právní moci jsou splněny veškeré podmínky nutné pro založení společnosti. Tento proces trvá v průměru 1-2 měsíce.

Pokud jde o režim podnikání dle Živnostenského zákona, ten v ustanovení § 5 stanoví, že fyzická nebo právnická osoba se sídlem mimo území České republiky může na území ČR provozovat živnost za stejných podmínek a ve stejném rozsahu jako česká osoba, pokud ze zákona nevyplývá něco jiného. Zvláštní úprava je stanovena pro zahraniční fyzické osoby nepodnikající v zahraničí, ale mají vůli podnikat v ČR. V tomto případě musí tato osoba mít povolený pobyt na území České republiky. Osoba, která má postavení uprchlíka, může provozovat živnost za stejných podmínek jako občan ČR s bydlištěm na území ČR.

V Občanském zákoníku tato situace výslovně řešená není, nicméně z povahy věci nelze vyloučit podnikání bez založení právnické osoby a spočívající pouze na závazkovém právu.

Významným právním dokumentem majícím vazbu na zahraniční osoby, je devizový zákon č. 219/1995 Sb. Současná právní úprava omezuje svoji platnost na vybrané operace, které podléhají dočasné regulaci, resp. povolovacímu režimu. Regulace je zachována především s cílem usměrňovat nežádoucí přelévání kapitálu a omezit tlak na měnový kurz, přičemž přímé nástroje jsou uplatněny pouze u nejcitlivějších položek kapitálového účtu, jako

jsou finanční úvěry cizozemcům, obchodování s devizami, apod. V případech, kde je regulace uplatňována se využívá především přímých nástrojů. Současný devizový zákon již neobsahuje omezení na platby spojené s vývozem zboží a služeb, na jednostranné převody do zahraničí, ani na odkupování české měny od cizozemců. Nákup, prodej, vývoz a dovoz peněžních prostředků v české a cizí měně byl rovněž liberalizován. Problematiku deviz však nechávám na pozdější kapitole o celních a devizových režimech.

Normativní prostředí umožňující vstup přímých zahraničních investic je tvořeno mnoha dalšími právními instrumenty, z nichž každý má různý vliv, které působí na rozhodování investorů, zda v dané zemi investovat či nikoliv. Patří mezi ně daňová legislativa a ve spojení s ní právní úprava investičních pobídek, legislativních podmínek v oblasti zaměstnávání pracovníků, právní úprava zahraničního obchodu, z oblasti mezinárodního práva jsou to dohody o ochraně investic a smlouvy o zamezení dvojího zdanění. Tento výčet není ani zdaleka vyčerpávající a další okruh zájmů tak představuje právní úprava konkurzu a vyrovnání, hospodářské soutěže, ochrana spotřebitele, předpisy o účetnictví, předpisy o cenách a v neposlední řadě i ochrana duševního vlastnictví. Vzhledem k časté proměnlivosti všech těchto norem nelze je obsáhnout všechny a proto jsem se pozastavil alespoň u těch základních.

2.2.1. Ruská federace

Společnosti upravené občanským zákoníkem Ruské federace lze rozdělit podobně jako v českém právu na osobní a kapitálové společnosti. Mezi osobní společnosti lze podle ruského práva zařadit úplné společenství, které se svou úpravou blíží české veřejné obchodní společnosti a komanditní společnosti. Mezi kapitálové společnosti náleží společnost s ručením omezeným, společnost s dodatečným ručením a akciová společnost.

Na začátku každého podnikatelského záměru, a to jak v Rusku, na Ukrajině nebo v ČR je třeba pečlivě vybrat svého obchodního partnera, přitom vůbec nezáleží na tom, zda se jedná o zákazníka, partnera pro prodej, dovozce nebo o partnera pro joint venture. Zahraniční subjekty vyvíjejí svou činnost na území Ruské federace nejčastěji prostřednictvím společnosti s ručením omezeným, akciových společností a zahraničních zastoupení bez právní subjektivity.

Společnost s ručením omezeným může být založena jednou nebo několika fyzickými či právnickými osobami a její minimální základní kapitál činí 100násobek minimální mzdy. Další je akciová společnost, která může být rovněž založena jednou nebo několika fyzickými či právnickými osobami. Akciové společnosti v Ruské federaci, stejně jako na Ukrajině a

v ČR se dělí na akciové společnosti otevřeného a uzavřeného typu. Zahraniční zastoupení není právnickou osobou. Prostřednictvím zastoupení však mohou mateřské firmy vyhledávat obchodní partnery, provádět reklamu svého zboží, provádět marketing a obsluhovat již uzavřené smlouvy. Zastoupení však samo o sobě nemůže vyvíjet výdělečnou činnost a uzavírat smlouvy.

Obchodní společnosti, jež se chystají investovat v RF jsou povinny se registrovat u Státní registrační komory v RF. Svoji s registrací tyto společnosti mohou začít již v ČR u Smíšené obchodně-průmyslové komory Východ, která má se Státní registrační komorou dohodu o provádění registrace v RF. Státní registrační komora je jedinou ruskou institucí, která provádí registraci všech ruských i zahraničních firem, zastoupení, afilací a společných podniků, zahraničních investic, licencí, leasingových činností na celém území RF. V mnoha regionech RF má své pobočky. Státní registrační komora nabízí rovněž právní, poradenskou a vízovou pomoc.

2.2.2. Ukrajina

Proces zakládání a fungování podnikatelských subjektů na Ukrajině je upraven obchodním zákoníkem a celou řadou dalších normativních dokumentů, které tento zákon provádějí. V oddíle druhém předmětného obchodního zákoníku jsou za subjekty hospodářské činnosti považovány právnické i fyzické osoby, tj. občané Ukrajiny, cizinci, osoby bez státního občanství, podniky, obchodní společnosti, filiálky, dceřiné společnosti, zastoupení firem a jiné organizační jednotky právnických osob, založené v souladu se zákonem. Podnikatelský subjekt může být vytvořen na základě rozhodnutí vlastníka majetku, nebo jím zplnomocněného orgánu cestou založení nového subjektu, nebo organizací již fungujícího subjektu. Při jeho vytváření musí být respektována pravidla antimonopolního zákonodárství Ukrajiny.

Mezi základní dokumenty podnikatelského subjektu patří rozhodnutí zainteresovaných osob o jeho založení. Dále sem především patří zakladatelská smlouva, stanovy nebo statut daného subjektu. Obsahová náplň zakladatelských dokumentů je obdobná požadavkům obchodního zákoníku ČR. Dále je nutno říci, že každý podnikatelský subjekt na Ukrajině podléhá státní regulaci, kterou provádí místně příslušný městský nebo obvodní orgán státní správy k sídlu podnikatelského subjektu. K provedení této registrace, subjekt je povinen předložit určitou dokumentaci, kterou stanovuje zákon. Standardní doba státní registrace subjektu podnikatelské činnosti nepřesahuje 5-ti pracovních dnů, za podmínky předložení všech potřebných dokumentů. Případné odmítnutí registrace, může být napadeno soudně.

K ukončení činnosti subjektu, pak může dojít prostřednictvím jeho reorganizaci, tj. fúze, rozdělení, spojení, nebo likvidací z iniciativy vlastníka či zakladatelů, případně rozhodnutím soudu.

V souladu s obchodní zákoníkem existují na Ukrajině tyto organizačně právní formy podnikatelských subjektů:

podniky:

- soukromý podnik, který funguje na základě soukromého vlastnictví občanů nebo právnické osoby a zpravidla má jen jednoho vlastníka,
- podnik působící na základě společného vlastnictví, v roli vlastníka zde nejčastěji vystupuje kolektiv pracovníků,
- komunální podnik, jež funguje na základě komunální formy vlastnictví a který většinou zakládá kompetentní orgán místní správy,
- státní podnik působící na podkladě státního vlastnictví, kdy zakladatelem tohoto podnikatelského subjektu je kompetentní orgán státní moci na podkladě vymezené části státního majetku,
- podnik se smíšenou formou vlastnictví,

hospodářské společnosti:

- akciové společnosti, které se dělí na společnosti otevřeného a uzavřeného typu,
- společnost s ručením omezeným,
- společnost s dodatečným ručením,
- úplné společenství,
- komanditní společnost,

jiné typy podniků:

- nájemní podnik, který je založený nájemcem na základě pronájmu celistvého komplexu existujícího státního nebo komunálního podniku,
- vesnické hospodářství,
- podnik se zahraničními investicemi,
- zahraniční podnik,
- soukromý podnikatel – živnostník,

spojení podniků:

- asociace,
- korporace,
- koncern,
- konsorcium,

- průmyslově finanční skupina.

Z hlediska zahraničních investorů, včetně českých a slovenských firem, ze všech výše uvedených forem podnikání praktický připadají v úvahu dvě, a to společnost s ručením omezeným a akciová společnost.⁴

Společnost s ručením omezeným představuje společnost, jejíž základní kapitál je rozdělen na části. Jejich velikost je stanovena v zakladatelských dokumentech a společníci odpovídají v rozsahu svých vkladů. Minimální počet účastníků jsou dva, fyzické nebo právnické osoby či jejich kombinace. Zakladatelské dokumenty společnosti s ručením omezeným musí obsahovat zejména údaje o velikosti základního kapitálu, podílu každého ze společníků, způsob vložení vkladu atd. Každý z účastníků musí od okamžiku státní registrace společnosti složit minimálně 30% prostředků základního kapitálu deklarovaných v zakladatelských dokumentech. Celý vklad je povinen vložit nejpozději do jednoho roku od data registrace firmy. Jako důsledek nesplnění této povinnosti je pokuta ve výši 10% z hodnoty dosud nesloženého vkladu za rok. Nejvyšším orgánem tohoto druhu obchodní společnosti je valná hromada.

Akciová společnost představuje takovou formu podnikání, v níž je základní kapitál rozdělen na určitý počet akcií stejné nominální hodnoty. Za své závazky odpovídá jen svým majetkem a akcionáři odpovídají za závazky společnosti jen v rozsahu akcií, které vlastní. Pokud jde o zakladatele akciové společnosti, tak těmi se mohou stát tuzemské i zahraniční právnické a fyzické osoby. Zakladatelé uzavírají mezi sebou smlouvu, v níž se stanoví jejich společný postup při zakládání společnosti, míra jejich odpovědnosti vůči třetím osobám. Při zakládání tohoto druhu společnosti musí zakladatelé vydat zprávu o záměrech vytvořit akciovou společnost, provést úpis akcií, zorganizovat ustavující valnou hromadu a zajistit provedení státní registrace akciové společnosti. Jak jsem již uváděl výše, akciové společnosti na Ukrajině se dělí na otevřené a uzavřené.

2.3. Daňové systémy

Jedním ze základních momentů ovlivňujících podnikatelskou a investiční aktivitu, stejně jako značná část finančních rozhodnutí v podniku je ovlivněna daňovou politikou, která je uplatňovaná na konkrétním teritoriu. Daně svou velikostí a celkovou koncepcí působí např. již na samotnou volbu právní formy podnikání, dále na velikost disponibilního zisku určeného na dividendy, rozvoj a rovněž na investiční rozhodování. V tržní ekonomice jsou všechny

---

⁴ Jurčeka, M. Investování a podnikání zahraničních subjektů na Ukrajině, Praha, Nakladatelství IQ 147 spol.s.r.o., s. 57

podnikové daně upraveny zákonem, který tvoří závazný, dlouhodobější a v zásadě jednotný rámec pro různé subjekty. Soustava daní musí být po relativně delší dobu stabilizována, jinak nelze spolehlivě provádět dlouhodobá finanční rozhodnutí. Jednotlivé daně jsou upraveny samostatnými zákony. Stejně jako ve většině evropských zemí, i v České republice přechází těžiště daňového inkasa do oblasti nepřímých daní, přičemž úloha cla v důsledku integračních procesů v rámci nepřímých daní klesá. Nejvýznamnější z tohoto hlediska je DPH, která je nosným komponentem daňového inkasa. Problematika DPH je upravená zákonem č. 235/2004 Sb. v pozdějších zněních pozdějších předpisů.

Dále příkladně uvádím několik druhů nepřímých daní, ovlivňujících zájem zapojení a investování kapitálu na území České republiky. Původní a nejdůležitější poslání těchto daní je fiskální, tj. u omezeného okruhu výrobků získat jejich mimořádným zatížením nepřímou daní zvýšení celkového daňového inkasa. Stejně jako DPH ani spotřební daně nezatěžují výrobce nebo dovozce zboží, ale zatěžují konečného spotřebitele. Spotřební daně jsou vybírány jen jednorázově u výrobce, a tím se liší od daně z přidané hodnoty. Při dovozu je však způsob výběru stejný jako u daně z přidané hodnoty, obě daně jsou vybírány celními úřady. Spotřební daně, na rozdíl od daně z přidané hodnoty, nemají sazbu stanovenou procentem z ceny, ale absolutně pevnou částkou na jednotku množství. Jejich ekonomický dopad násobí skutečnost, že jsou součástí základu pro výpočet daně z přidané hodnoty. Spotřební daně postihují vybrané výrobky, podle nichž pak jednotlivé daně mají svůj název.

Spotřební daně upravuje zákon 353/2003 Sb. o spotřebních daních, ve znění pozdějších předpisů. Plátcí daně jsou všechny právnické a fyzické osoby, které v tuzemsku vybrané výrobky vyrábějí nebo kterým mají být vyvážené nebo dovážené výrobky propuštěny a další osoby vymezené zákonem. Předmětem daně jsou vybrané výrobky na daňovém území Evropského společenství vyrobené nebo na daňové území Evropského společenství dovezené.

Dani nepodléhají vybrané výrobky, které byly daní již zdaněny, pokud u nich nebylo uplatněno vrácení daně. Sazby daně jsou vymezeny jednotně pro celé území České republiky a jsou u jednotlivých vybraných položek stanoveny v příslušných pasážích zákona.

Těžiště snižování daňového břemene leží v oblasti přímých daní. Základním právním předpisem upravujícím problematiku daní z příjmů je zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu. Tento zákon zahrnuje:

- daň z příjmů fyzických osob
- daň z příjmů právnických osob

Poplatníky daně z příjmu fyzických osob jsou fyzické osoby. Ti poplatníci, kteří mají na území České republiky bydliště nebo se zde obvykle zdržují, mají daňovou povinnost, která

se vztahuje jak na příjmy plynoucí ze zdrojů na území České republiky, tak i na příjmy plynoucí ze zdrojů v zahraničí. Ostatní neuvedení poplatníci nebo ti, o nichž to stanoví mezinárodní smlouvy, mají daňovou povinnost, která se vztahuje jen na příjmy plynoucí ze zdrojů na území České republiky. Poplatníci, kteří se na území České republiky zdržují pouze za účelem studia nebo léčení, a zahraniční odborníci zdržující se v ČR jen za účelem poskytnutí odborné pomoci však mají daňovou povinnost, která se vztahuje pouze na příjmy plynoucí ze zdrojů na území ČR, i v případě, že se na území ČR obvykle zdržují. Poplatníky obvykle se zdržujícími na území ČR jsou ti, kteří zde pobývají alespoň 183 dnů v příslušném kalendářním roce, a to souvisle nebo v několika obdobích. Bydlištěm na území ČR se pro účely tohoto zákona rozumí místo, kde má poplatník stálý byt za okolností, z nichž lze usuzovat, že dotyčný má vážný zájem se v tomto bytě zdržovat. Zahraničním poplatníkem je fyzická osoba s bydlištěm v zahraničí, která byla zahraničním subjektem vyslána jako odborník se specifickými znalostmi k poskytnutí odborné pomoci osobám se sídlem nebo bydlištěm na území České republiky nebo stále provozovně.

Předmětem daně z příjmu fyzických osob jsou jednak příjmy ze závislé činnosti a funkční požitky, příjmy z podnikání a jiné samostatně výdělečné činnosti, dále příjmy z kapitálového majetku, příjmy z pronájmu a ostatní příjmy. Řada příjmů je od daně osvobozená, jak dokládá ustanovení § 4 výše uvedeného zákona. V neposlední řadě zákon dále specifikuje nezdanitelné části základu daně. Obecně řečeno, daň z příjmu fyzických osob je jednorázově stanovená a klouzavě progresivní, což znamená, že se vyšším příjmem dotyčného subjektu, daňová sazba udávaná v procentech zvyšuje pro jednotlivé části základu daně.

Poplatníky daně z příjmu právnických osob jsou osoby, které nejsou fyzickými osobami, a i organizační složky státu podle zvláštního právního předpisu. Poplatníky daně jsou tedy veškeré právnické osoby, a to nejen ty, které vznikají zápisem do obchodního rejstříku. Poplatníci, kteří na území ČR, zároveň mají i daňovou povinnost, která se vztahuje jak na příjmy plynoucí ze zdroje na území ČR, tak i na příjmy plynoucí ze zdrojů v zahraničí. Na druhé straně poplatníci nemající na území ČR své sídlo, mají daňovou povinnost, která se vztahuje pouze na příjmy ze zdrojů na území ČR.

Předmětem daně jsou příjmy plynoucí z veškeré činnosti a z nakládáním s veškerým majetkem, není-li zákonem stanoveno jinak. Sazba daně je poměrná lineární a činí 26% ze základu daně. U investičního fondu a penzijního fondu sazba daně činí 5%. V současné legislativní praxi, je mimo uvedené daňové zákony, třeba počítat i s působením dalších komponentů českého zákonodárství, jejichž význam však nedosahuje takové intenzity, aby

byl schopen v nějaké zřetelné míře ovlivnit rozhodování investora. Těmito komponenty je daň z převodu nemovitostí, daň z nemovitostí, daň dědická a darovací, silniční daň.

Dalším neopomenutelným problémem je otázka nadměrného daňového zatížení, které je výsledkem mezinárodního dvojího zdanění, snižuje příjmy nebo zvyšuje náklady, a tím působí nepříznivě na celkové ekonomické klima, kde se tím snižuje objem prostředků, jež lze vynaložit na předmětné investice. Dvojím zdaněním se rozumí současné zdanění téhož příjmu, majetku nebo dědictví téhož poplatníka ve dvou nebo ve více státech. Po právní straně je mezinárodní dvojí zdanění výsledkem kolize daňových předpisů dvou nebo více států. K této kolizi dochází proto, že táž osoba splňuje podmínky stanovené pro osobní daňovou příslušnost ve dvou státech.

Problematiku vyloučení dvojího zdanění příjmů ze zahraničí řeší zákon o daních z příjmů v ustanovení § 38 f), tím že umožňuje poplatníkovi daně z příjmů, kterému plynou příjmy ze zdrojů v zahraničí, odečíst od této daně obdobnou daň zaplacenou v zahraničí, nejvýše však do částky daně z příjmů připadajících na příjmy plynoucí ze zahraničí. Plynou-li poplatníkovi příjmy ze státu, s nímž ČR uzavřela smlouvu o zamezení dvojího zdanění, postupuje se při vyloučení dvojího zdanění podle této smlouvy. Daň zaplacená ve druhém smluvním státě se však započte na úhradu daně nejvýše částkou, která může být ve druhém smluvním státě vybírána v souladu se smlouvou o zamezení dvojího zdanění.

2.3.1. Ruská federace

Nehledě na obecné problémy postsocialistického hospodářství zůstává Rusko velmocí a má významný vliv na světovou politiku i ekonomiku. Je členem Organizace spojených národů, G8, Rady Evropy a dalších mezinárodních uskupení.

V roce 2001 proběhla v Ruské federaci daňová reforma, cílem které bylo snížení daňového břemene a vytvoření příznivého podnikatelského prostředí jak pro domácí podnikatele, tak i pro zahraniční investory. Dlouhodobým problémem země je však nízká platební morálka poplatníků a kvetoucí „šedá ekonomika“. Dnes daňový systém Ruské federace je upraven v Daňovém kodexu Ruské federace. Systém se sestává z daní federálních, daní regionálních, daní místních a tzv. speciálních daňových systémů.

Mezi federální daně a poplatky patří daň z přidané hodnoty, akcízy, tj. spotřební daně, daň ze zisku organizací, daň na příjmy z kapitálu, daň z příjmu fyzických osob, odvody do státních sociálních mimorozpočtových fondů, platby za právo využívat přírodní bohatství, daň na obnovu přírodních zdrojů, federální licenční poplatky a další. Podle daňového kodexu jsou do systému federálních daní a poplatků zahrnuty rovněž cla, celní poplatky a další státní

poplatky. *Mezi regionální* daně a poplatky náleží daň z majetku podniků, daň z nemovitostí, silniční daň, dopravní daň, daň z prodeje, daň z hazardních her a regionální licenční poplatky. *Mezi místní* daně jsou řazeny pozemková daň, daň z majetku, daň z příjmu fyzických osob, daň z reklamy, dědická a darovací daň a místně licenční poplatky. K uvedeným speciálním daňovým režimům patří zejména zjednodušený systém zdanění, účetnictví a výkaznictví pro subjekty malého podnikání, daňové režimy zón volného obchodu a administrativních jednotek, režimy koncesních smluv a smluv o dědění produkce.

V rámci daňové reformy byly k 1.1.2002 zrušeny téměř všechny daňové výhody a daňová osvobození. Všechny dříve poskytované daňové výhody, pro které nebyla pevně stanovena žádná určitá lhůta, již nejsou od 1.1.2004 účinné. Metoda pro výpočet základu daně ze zisku se ale zkomplikovala. Daňový zisk se nyní musí vypočítat na základě zvláštních předpisů upravujících daňovou rozvahu. Ustanovení týkající se odčitelnosti daňových nákladů nyní odpovídají obvyklým západním normám. Namísto dosavadního taxativního výpočtu odčitatelných nákladů je nyní možné výdaje odečítat, pokud slouží obchodnímu účelu, jsou přiměřené a oprávněné v rámci činnosti směřující k vytvoření zisku, mohou být prokázány daňovými doklady a jsou řádně vykázány v daňové bilanci. Podle nových daňových ustanovení musí plátce rozdělit své investice, vždy podle typu a užitku dané investice, do deseti různých skupin. V závislosti na zařazení k dané daňové skupině jsou pro investice uplatněny různé odpisové sazby. Plátců daně přitom mají možnost odepisovat investice buď lineárně nebo degresivně, přičemž ohledně určitých investic s dlouhou dobou užívání, tj. více než 20 let, je povinná lineární metoda odpisu. Přesné daňové sazby pro odpisy investic jsou stanoveny ve zvláštním vládním nařízení, které upravuje základy pro jejich rozdělení do jednotlivých skupin.

Ruské společnosti stejně jako zahraniční firmy, které mají v Ruské federaci svoji provozovnu, tj. zastoupení podléhající daním, v zásadě podléhají dani ze zisku, která činí 24%, z čehož 5% směřuje do federálního rozpočtu, 17% do rozpočtu subjektu federace a zbývající 2% do místních rozpočtů. Dále podléhají dani z majetku, kdy se daňová sazba liší podle daného regionu a činí až 2,2%. Sazba daně z přidané hodnoty činí 18% a snížená sazba 10%. Společnosti musí taky počítat s jednotnou sociální daní, která je obdobou českých sociálních odvodů, jejíž daňová sazba je degresivní ve třech stupních 26%, 10% a 2%.

DRUH DANĚ	SAZBA
Daň z přidané hodnoty	základní sazba 18 % (zvláštní snížené sazby 0 % a 10 % pro některé potravinářské zboží a zboží pro děti)
Daň z příjmu	38 % banky, 36 % pojišťovny , 30 % ostatní (federální sazba 19 %, regionální 11 %)
Daň z příjmu fyzických osob	13 %
Akcizy	různé sazby v % nebo rublech za fyzické jednotky
Jednotná sociální daň (poplatek)	od 35,6 % do 105 600 rublů + 2 % ze sumy převyšující 600 000 rublů

Ruská federace a Česká republika v roce 1995 uzavřely mezi sebou smlouvu o zamezení dvojího zdanění. Tato smlouva se v ČR vztahuje na daň z příjmu fyzických osob, daň z příjmu právnických osob a daň z nemovitostí, v Ruské federaci se vztahuje na daň z příjmu fyzických osob, daň ze zisku podniků a organizací, daň z majetku fyzických osob a daň z majetku podniků a organizací. Smlouva se však dále vztahuje na jakékoliv daně stejného nebo v zásadě podobného druhu, které budou ukládány po jejím podpisu vedle nebo místo současných daní. Výše uvedená dohoda mimo jiné stanoví, že Česká republika může při ukládání daní svým rezidentům zahrnout do základu daně, ze kterého se takové daně ukládají, části příjmu nebo majetku, které mohou být podle ustanovení smlouvy o zamezení dvojího zdanění rovněž zdaněny v Ruské federaci, avšak povolí snížit částku daně vypočtenou z takového základu o částku rovnající se dani zaplacené v Ruské federaci. Částka, o kterou se daň sníží, však nepřesáhne takovou část české daně vypočtené před jejím snížením, která poměrně připadá na příjmy nebo majetek, které mohou být v souladu s ustanoveními dohody zdaněny v Ruské federaci. Jestliže, v souladu s jakýmkoliv ustanovením této dohody, příjem pobíraný nebo majetek vlastněný rezidentem České republiky je zde vyjmut ze zdanění,

Česká republika může přesto při výpočtu částky daně z ostatních příjmů nebo majetku tohoto rezidenta vzít v úvahu vyjmutý příjem nebo majetek.⁵

2.3.2. Ukrajina

Jedním z prvořadých úkolů na Ukrajině v oblasti zákonodárství se v posledních letech stala daňová reforma. Zejména změny a doplňky zákona „O systému zdaňování“ z roku 1991, který byl přijat ukrajinským parlamentem až v roce 2002 podstatným způsobem, tyto změny a doplňky podstatným způsobem ovlivnily daňovou politiku státu a iniciovaly proces svého postupného zkvalitňování. Výše uvedené mělo za následek snížení daňového zatížení podnikatelských subjektů i fyzických osob, kdy např. od 1.1.2004 poklesla daň ze zisku právnických osob na Ukrajině z 30% na 25%, daň z příjmu fyzických osob se změnila z progresivního systému v rozmezí od 10% do 40% na jednotnou daň ve výši 13%, čímž byla zavedená jednotná daň, kterou mohou využít tzv. malí podnikatelé. V důsledku uvedených změn dochází ke zvýšení daňové kázně poplatníků, firmy, státní rozpočet se stabilizuje, vznikají potenciální finanční zdroje pro další rozvoj. Nelze opomenout skutečnost, že podstatné snížení průměrné hodnoty daně z příjmu fyzických osob zvyšuje úroveň oficiálně registrovaného pracovního potenciálu země, čili ubývá práce „na černo“.

Výše uvedený zákon řeší otázky daňového zatížení subjektů na Ukrajině, zvláště pak definuje druhy daní a poplatků a řeší schémata a mechanismy jejich úhrady. Podle tohoto zákona jsou veškeré daně a poplatky rozděleny do dvou základních kategorií:

- celostátní daně a poplatky, které jsou jednotné pro celé území Ukrajiny a jsou stanoveny centrálními orgány zákonodárné a výkonné moci
- místní daně a poplatky, které jsou určovány místními orgány moci.

První skupinou celostátních daní a poplatků tvoří daně spojené s hospodářskou činností podnikatelských subjektů. Patří sem:

Daň z přidané hodnoty „DPH“, tato daň se vybírá v souladu s ustanovením zákona „O dani z přidané hodnoty“ z roku 1997 a jeho následnými asi padesáti doplňky. Sazba daně v současné době činí 20%. Předmětná daň se vztahuje na operace spojené s prodejem zboží, prací, služeb, včetně bártrových operací, uskutečňovaných různými právními a fyzickými osobami - podnikateli za podmínky, že obrat těchto obchodů za rok převyšuje částku rovnající se 3600násobku minimálního nezdanitelného příjmu osob. Všechny subjekty, které tak dosáhly této částky, se musí povinně zaregistrovat jako plátcí DPH. Zákon počítá s dobrovolnou registrací potenciálních plátců daně, a to především malých podnikatelů.

---

⁵ Gola, P. Do Ruska? Žádný strach. Profit, 2004, č. 50, s. 35

Plátce DPH v souladu se zákonem vystavuje kupujícímu daňový doklad, kromě případů, kdy rozsah jednorázového prodeje nepřekročí hranici 20 UAH, a rovněž při prodeji jízdenek a vyhotovování hotelových účtů. Daňová povinnost je stanovena okamžikem první události, tj. dnem postoupení platby od kupujícího na bankovní účet nebo do pokladny prodávajícího, datem expedice zboží, nebo dnem vystavení dokumentu potvrzujícího splnění zakázky určité práce či služby. Zúčtovací období je zpravidla kalendářní měsíc. Plátců daně s relativně malým obrátem si mohou zvolit i možnost čtvrtletního zúčtování. Zákon dále vymezuje případy osvobození od DPH, je to zejména emise, prodej a výměna cenných papírů, oběh valutových cenností, bankovních kovů, obchodování s pohledávkami, poskytování pojišťovacích služeb a další. Od DPH jsou na Ukrajině též osvobozeny úkony spojené s exportem zboží i služeb a prodej mléka a masa zpracovatelských podniků zemědělskými výrobci všech forem vlastnictví.

Spotřebitelská daň je vymezena zákonem „O akcizním poplatku“ z roku 1995 a následnými asi deseti doplňky. Tato daň se vztahuje především na vysoce rentabilní a monopolní zboží jako je alkohol, tabákové výrobky a některé druhy ropných výrobků. Dani podléhají i osobní a nákladní automobily, a také dopravní prostředky pro přepravu osob. Výše daně se promítá do ceny tzv. „podakcizního“ zboží tuzemské i zahraniční provenience. Plátců daně jsou subjekty podnikatelské činnosti.

Daň ze zisku, jejíž podmínky a povinnost zdaňování zisku se řídí zákonem „O zdaňování zisku podniků“ z roku 1994 a jeho přibližně padesát doplňků a dodatků. Plátců této daně jsou ukrajinské právnické osoby, vykonávající hospodářskou činnost zaměřenou na vytvoření zisku na území Ukrajiny i v cizině, dále to jsou filiálky, organizační jednotky a jiné odloučené útvary výše uvedených plátců, které nemají statut právnické osoby a sídlí mimo území tohoto plátce; právnické osoby – nerezidenti, kteří podnikají na Ukrajině nebo repatriují zisky dosažené na území Ukrajiny, konečně jsou to taky stálá zastupitelství nerezidentů, jež realizují výnosy z ukrajinských zdrojů nebo plní zastupitelské funkce pro tyto nerezidenty či jejich instituce.

Předmětem zdanění je bilanční zisk subjektu, který byl dosažen ze všech druhů jeho činnosti v průběhu fiskálního období. Současná sazba daně činí 25%. V případě, že akciová společnost vyplácí dividendy, je předmětem zdanění objem vyplacených dividend. Pokud jde o sazbu daně, ta je stejná. Výše uvedené činí podstatný rozdíl od právní úpravy v ČR, kde jsou dividendy vypláceny z čistého zisku společnosti, tzn. až po odvodu daně ze zisku a zdaněny sazbou daně. Pokud je vytvořený čistý zisk podniku nebo společnosti se zahraniční

majetkovou účastí a je převáděn zcela nebo z části do zahraničí, je tento převod zdaněn zvláštní daní z repatriace s jednotnou sazbou ve výši 15% z převáděné částky.

Jednotná daň z malého podnikání – jako zjednodušená soustava zdaňování, evidence a výkaznictví pro malé podnikání byla zavedena do života výnosem prezidenta z roku 1998. Mohou ji využívat ty právnické a fyzické osoby, jejichž obrat z podnikatelské činnosti nepřesahuje určitý objem a jež navíc splňují dále specifikované podmínky. Pokud jde o subjekt malého podnikání, tím se může stát jednak právnická osoba libovolné organizačně právní a vlastnické formy, u níž nepřekročí průměrný počet evidovaných pracovníků v průběhu fiskálního roku 50 osob a objem tržeb z realizované produkce nebude vyšší než 1 mld. UAH a dále fyzická osoba, která vyvíjí podnikatelskou činnost bez vytvoření právnické osoby, není u ní ve sledovaném období v pracovním vztahu, včetně případných rodinných příslušníků, více než 10 osob a objem tržeb realizované produkce nepřekročí ve fiskálním roce 500 tis. UAH. Jednotná daň jako taková je zvláště výhodná na počátku podnikatelské činnosti zahraničních subjektů na Ukrajině, kdy si podnikatelé zpravidla ověřují své možnosti na tomto teritoriu a kdy se postupně seznamují zejména s právním prostředím pro vlastní podnikatelskou činnost.

Daň z příjmu fyzických osob. Podmínky zdaňování příjmů fyzických osob jsou stanoveny zákonem „O dani z příjmů fyzických osob“ z 22.5.2003 a jeho přibližně šesti dodatky. Sazba daně je pro všechny skupiny plátců jednotná a představuje 15% z příjmu.

V současné legislativní praxi Ukrajiny je mimo výše uvedené druhy daní i několik dalších. Těmito jsou pevná zemědělská daň, pozemková daň, daň z dopravních prostředků a další.

2.4. Celní a devizové režimy

Pro efektivní realizaci obchodu, hraje velmi důležitou roli celní režim jednotlivých států. V České republice je tento v obecné poloze regulován legislativním předpisem ČNR č. 13/1993 Sb. celním zákonem, ve znění pozdějších předpisů. Je namístě připomenout, že celní zákon v České republice, který je v platnosti od 1.1.1993, je v naprostém souladu s úpravou EU, vzhledem k tomu, že ve své podstatě vycházel z celního kodexu EU. V souvislosti s přistoupením České republiky k Úmluvě o zjednodušení formalit ve zbožíovém styku a Úmluvě o společném tranzitním režimu, došlo k omezení celních formalit při přestupu zboží přes státní hranice. S celním dokladem vystaveným v České republice je možné dopravit zboží na kterékoliv místo určení smluvních stran. Novelou celního zákona z roku 1997 se

jeho součástí staly již přijaté mezinárodní závazky vyplývající jak z ustanovení Evropské dohody, tak ze závěrečného aktu Uruguayského kola mnohostranných obchodních jednání.

Celní zákon je rozsáhlým právním aktem a jeho vlastním předmětem, tj. clem a celním sazebníkem se zabývá hlava šestá, která specifikuje druhy cla a uvádí, kdy zboží podléhá či nepodléhá clu. Podle tohoto zákona se dovozním clem rozumí clo vybírané při dovozu zboží a vývozním clem to clo, které je vybírané při vývozu zboží. Mimo to celní zákon uvádí ještě další druhy cel, kterými jsou vyrovnávací clo a odvetné clo. Tyto druhy cla stanoví vláda nařízením. Dovoznímu clu podléhá všechno dovážené zboží s výjimkou zboží, které je v sazebníku výslovně označeno za zboží bez cla. Vývoznímu clu podléhá vyvážené zboží jen pokud celní sazebník výslovně takové clo stanoví. Clu však nepodléhá zboží, které je v mezinárodních smlouvách výslovně označeno za zboží bez cla.

Sazby dovozního cla pro zboží pocházející z rozvojových a nejméně rozvinutých zemí a podmínky pro jejich uplatnění jsou obsahem nařízení vlády, kterým je vydáván celní sazebník. V tomto celním sazebníku se používá pro účely klasifikace zboží kombinovaná nomenklatura EU. Podle všeobecných pravidel pro stanovování celní sazby uvedených v sazebníku, člení se sazby na všeobecné a smluvní. Mimoto jsou uvedena preferenční cla v případě, že zboží má původ v rozvojových zemích. Smluvní celní sazba se uplatňuje na zboží dovážené, které pochází ze státu, který je smluvní stranou Všeobecné dohody o clech a obchodu (GATT 1994) nebo s nímž provádí Česká republika dohodu obsahující ustanovení o vzájemném poskytování doložky nejvyšších výhod. Smluvní celní sazby mohou být použity také při dovozu zboží pocházejícího ze státu, které sice nesplňují podmínky, ale jsou jmenovány v obecně závazném právní předpisu. Všeobecná celní sazba uvedená v celním sazebníku se uplatňuje při dovozu zboží pocházejícího z jiných států, než pro které jsou užívány smluvní sazby nebo jestliže dovozce neprokáže původ zboží. Preferenční snížení cla podle celního sazebníku se použije v případě, že dovážené zboží má svůj původ v rozvojových zemích. Pravidla pro stanovení a prohlášení preferenčního původu jsou dána obecně závazným právním předpisem. Preferenční rozpětí je vyjádřeno jedním z následujících způsobů:

- preference „bez cla“ – nulová sazba dovozního cla
- preferenční „-50%“ – clo se vypočtené podle všeobecné nebo smluvní sazby platné v okamžiku propuštění zboží do navrhovaného celního režimu se snižuje o 50%

Smluvní nebo všeobecné celní sazby se snižují rovněž při dovozu zboží pocházejícího ze zemí nebo skupin zemí, se kterými Česká republika provádí Smlouvu o vytvoření celní

unie nebo oblasti volného obchodu. Pravidla pro stanovení a prokázání preferenčního původu se stanovují těmito mezinárodními smlouvami. Rozsah, základ a způsob preferenčního snížení cla pro jednotlivé druhy zboží jsou rovněž dány uvedenými smlouvami.

Preferenční celní sazby vyplývající z dohod o oblastech volného obchodu a obsahující jak informaci o sazbách všeobecných, smluvních, tak i preferenčních, sjednaných v rámci bilaterálních a multilaterálních dohod a také informací o celních kvótách.

Devizovým právem na území České republiky dle současné legislativy můžeme rozumět soubor právních norem regulujících provádění peněžních operací se zahraničím a dispozice se zahraničními platebními prostředky, devizovými prostředky, jakož i s jinými hodnotami ve vztahu se zahraničím. Devizové právo v České republice je ve své podstatě subsystém finančního práva v rámci jeho nefiskální části. V rámci devizového práva půjde především o ingerenci státu do nakládání s hodnotami včetně tuzemských a zahraničních platebních prostředků, které ve vztahu se zahraničím mohou určitým způsobem ovlivnit zejména platební bilanci státu, hodnotu tuzemské měny a ekonomický model, který je uplatňován v daném státě. Největšího rozmachu dosahuje devizové právo v centrálně řízených ekonomických systémech u převážné většiny totalitních režimů, kde nakládání s tzv. devizovými hodnotami, je svěřeno takřka výhradně státu v rámci jeho devizového monopolu.

Dnešní nové devizové právo odpovídá podmínkám pro vyhlášení směnitelnosti české koruny podle článku VIII Dohody o Mezinárodním měnovém fondu a zároveň odpovídá i závazkům ČR z Dohody o přidružení k EU.

Pokud jde o subjekty devizového práva, rozeznává český právní řád mezi tuzemcem, cizozemcem a devizovým místem, dále pak v devizově právních vztazích vystupují devizové orgány jakožto nositele devizové správy. Pojem obsažený v devizovém zákoně č. 219/1995 Sb. ve znění pozdějších předpisů mezi devizová místa zahrnuje:

- Bankovní devizová místa – tj. banka nebo pobočka zahraniční banky s bankovní licencí podle zákona o bankách,
- Nebankovní devizové místo s devizovou licencí k provádění obchodů s devizovými hodnotami nebo k poskytování peněžních služeb,
- Nebankovní devizové místo – živnostník, kterému byla podle živnostenského zákona udělena koncese a vydána koncesní listina pro směnárenskou činnost,
- Devizové místo (bankovní, nebankovní) s jednotnou licencí vydanou podle práva EU.

Devizové místo nemusí pokrývat všechny devizové operace, jelikož devizové licence, jednotná licence nebo bankovní licence se mohou omezit jen na určité operace s devizovými

hodnotami. Pokud jde o samotnou licenci, o udělení té, zde rozhoduje devizový orgán do jehož působnosti náleží žadatel, který musí podát žádost, jež je v podstatě návrhem na zahájení správního řízení. Na udělení této licence není ze zákona právní nárok a orgán o tomto rozhoduje s ohledem zejména na vývoj devizového hospodářství a platební bilanci ČR.

Devizové operace představují sebou nakládání s devizovými hodnotami, mezi které devizový zákon řadí:

- peněžní prostředky v cizí měně, a to bez ohledu na formu, druh a měnu,
- zahraniční cenné papíry, čímž pro účely devizového práva rozumí listiny nebo je zahrnující zápisy, s nimiž je spojeno právo účasti na majetku nebo právo na peněžní plnění, přičemž jejich emitentem je cizozemec,
- finanční deriváty – především opce, swapy, terminované smlouvy forward, futures odvozené od zahraničních cenných papírů, zlata či cizích měn.⁶

Realizace těchto operací se provádí v rámci obchodů s devizovými hodnotami, kterými devizový zákon rozumí poskytování služeb třetím osobám, jejichž předmětem nákupu nebo prodeje devizových hodnot provedený na vlastní nebo cizí účet, zprostředkování nebo jiné obstarání takového nákupu nebo prodeje, včetně přijímání a předávání pokynů k jeho provedení nebo zajištění, dále mimo jiné za obchod s devizovými hodnotami se považuje i jejich směna. Devizové operace se realizují volně v režimu soukromoprávních vztahů nebo se vážou na podmínku, tj. splnění povinnosti uložené devizovým zákonem. Mezi tyto povinnosti patří povinnost oznamovací, realizační, deklaratorní a autorizační, to však s ohledem zejména na způsob nakládání s devizovými hodnotami. Ohledně nakládání s devizovými hodnotami, české devizové právo vychází z principu stejného práva přístupu k cizí a domácí měně pro všechny osoby, tedy jak pro cizozemce, tak i pro tuzemce, bez ohledu na to, zda jde o fyzickou nebo právnickou osobu. Do pojmu peněžních prostředků můžeme řadit hotové peníze, čili valuty a úvěrové neboli bankovní peníze na účtech u peněžních ústavů – devizy. Na jakéhokoliv tuzemce a na cizozemce podnikajícího v České republice se vztahuje oznamovací povinnost ohledně nakládání s devizovými hodnotami. Tato povinnost spočívá v tom, že tyto subjekty jsou povinny oznamovat skutečnosti týkající se:

- peněžních pohledávek a závazků vůči tuzemcům v zahraničí a vůči cizozemcům
- přímých a jiných investic

---

⁶ Mrkývka, P. a kolektiv Finanční právo a finanční správa, MU Brno, 2004, str. 229-233

- finančních úvěrů, přičemž finančním úvěrem je i půjčka, hypoteční úvěr, spotřebitelský úvěr nebo finanční leasing
- jednotlivé operace na finančním trhu
- zřízení a stavu účtu v zahraničí.

Účel, za kterým se plní oznamovací povinnost, je sestavení platební bilance České republiky.

Současná právní úprava v České republice vytváří určité překážky ohledně nabývání nemovitostí cizozemci. Pokud jde o nabývání nemovitostí tuzemci v zahraničí je podle českého devizového práva plně liberalizováno, tedy nejsou stanoveny žádné překážky. Okruh cizozemců, na které se vztahuje regulace nabývání nemovitostí v devizovém zákoně, je zúžen o cizozemce, tedy občany ČR, pro něž je nabývání nemovitostí též plně liberalizováno, pokud jim v tom nebrání právo podle místa jejich trvalého pobytu. Nabývání nemovitostí cizozemci není absolutně vyloučeno, kdy zákon stanoví, že cizozemec může nabýt nemovitosti:

- děděním
- pro diplomatické zástupce
- jde-li o nemovitost nabývanou do společného jmění manželů, z nichž pouze jeden je cizozemcem
- nabývá-li cizozemec nemovitost od manželky, rodičů nebo prarodičů
- výměnou tuzemské nemovitosti, kterou vlastní, za jinou nemovitost v tuzemsku
- pokud má cizozemec předkupní právo z titulu podílového spoluvlastnictví
- jedná-li se o stavbu, kterou cizozemec vystavěl na vlastním pozemku.

Cizozemec, tj. právnická osoba, která má v tuzemsku umístěn podnik nebo organizační složku podniku a je oprávněna v tuzemsku podnikat, může kromě výše uvedených případů nabývat vlastnické právo k nemovitostem v tuzemsku s výjimkou pozemků, které tvoří zemědělský půdní fond nebo do něj náleží, a pozemků určených k plnění funkci lesa.

2.4.1. Ruska federace

V Ruské federaci je dnes clo chápáno v první řadě jako hlavní nástroj příjmů do státního rozpočtu, čímž je ztížena činnost dovozců a vývozců a tím i rozvoj zahraničního obchodu vůbec. Poměrně nedávno a celkem k razantní změně došlo v Rusku v oblasti celního zákonodárství, kdy byl schválen nový celní kodex, příchod kterého je všeobecně hodnocen velmi pozitivně. Zejména ustanovení týkající se změn celní procedury, tj. omezení doby trvání celního odbavování na maximální tři dny, namísto dosavadních deseti či více dní, je

firmami z pochopitelných důvodů velmi ceněno. Na tuto změnu navazuje i to, že v případě, kdy celník zjistí při dodání celních dokumentů, že nemůže zajistit celní odbavení během předepsané třídenní lhůty, protože v dokumentaci chybí určité podklady nebo údaje, pak toto celní prohlášení nepřijme a tím nezaregistruje celní prohlášení. Podle celního kodexu, smí však celník přijmout i nekompletní celní prohlášení. Importér pak musí chybějící dokumentaci a údaje dodat během lhůty, která je stanovena na 45 dní. Na druhou stranu je negativně přijímáno investory omezení počtu míst, kam lze celní prohlášení doručit resp. nahlásit. Následně však bylo toto omezení, ze strany ruských celních úřadů téměř úplně zrušeno. V současné době je uplatňováno jen pro tři skupiny zboží: maso, elektronika a auta.

Velmi spornou otázkou byla a stále je jednostranná korektura celní hodnoty zboží celními orgány. Zejména zahraniční investoři, kteří založili vlastní dceřinou společnost nebo joint venture, jsou tímto znevýhodňováni. Přitom se jedná o deklaraci celní hodnoty zboží, které je dováženo „na sobě navzájem závislými osobami či spojenými firmami“. Zákon „O celním tarifu“ definuje pojem „na sobě navzájem závislých osob či spojených firem“ a to podrobněji než daňový zákoník. Článek 19 zmíněného zákona Ruské federace „O celním tarifu“ určuje jeden ze šesti možných postupů používaných pro určení celní hodnoty, a to postup určení celní hodnoty podle obchodní ceny dovezeného zboží. V bodě druhém je stanoveno, že tento postup nemůže být aplikován v případě vzájemné závislosti obchodních stran. Výjimky tvoří případy, ve kterých se tato závislost neprojevila na obchodní ceně, což musí být ze strany deklaranta dokázáno. Státní celní výbor schválil nařízení ze dne 23.7.2001 „O kontrole celní hodnoty zboží, které je dováženo na sobě závislými osobami“, které je prováděcí k zákonu, jeví se však pouze jako interní předpis celního úřadu. Pokud nastane případ, kdy vyjednána celní hodnota mezi dceřinou a mateřskou společností, jako smluvní celní hodnota se zdá celnímu úřadu příliš nízká, pak má tento úřad právo opravit a zvýšit tuto celní hodnotu odpovídajícím způsobem podle předepsaných směrodatných hodnot. Celní úřad přitom nemusí použít postup při určování celní hodnoty na základě obchodní hodnoty dovezeného zboží. V praxi je navíc někdy požadováno, aby deklarant předložil potvrzení hodnoty zboží vydané oficiální českou institucí, např. Hospodářskou komorou. Bez tohoto potvrzení je stanovena tržní hodnota zboží a tím i celní hodnota celním úřadem.

Ruská vláda dodává úřadům plán vymáhání finančních prostředků a následně kontroluje jejich plnění. Federální celní úřad jako nejvyšší celní instance předává tyto normy celním správním orgánům, které je posílají dále celním úřadům a celní položkám.

Pokud jde o infrastrukturu, kterou mají importéři k dispozici, patří sem krátkodobé celní sklady a celní sklady, celní makléři a celní dopravci.

Oblast devizového zákonodárství v Ruské federaci je upravena v novém devizovém zákoně, který v Ruské federaci platí od července 2004, pokračuje v trendu liberalizace. Přináší pouze omezený soubor regulačních nástrojů, přičemž možnost jejich uplatnění je omezená pouze na dobu do 1.1.2007. Úprava nového zákona se vztahuje pouze na operace, které jsou v zákoně taxativně vymezeny. Zákonná úprava vychází z principu, který státu umožňuje použít pouze nástroje, jež jsou uvedeny v zákoně, avšak tento princip výlučnosti je prolomen možností Centrální banky Ruské federace použít i jiné, zákonem neupravené nástroje. Zákon poskytuje státu tři základní nástroje, a to povinné minimální prostředky, založení speciálních účtů a povinný prodej utržených devizových prostředků. V Ruské federaci, dále došlo k zrušení dosavadních systémů udělování licencí na devizové operace, nyní jsou licence nutné pouze k založení zahraničních účtů zastoupení ruských právnických osob a k operacím spojeným s mezinárodními smlouvami o dílo. Významným prvkem liberalizace je zákonem zakotvený princip, že veškeré nejasnosti devizového zákona mají být vykládány ve prospěch rezidentů a nerezidentů a nikoliv státu. Ruský rezident může provádět bez omezení operace spojené s vývozem a dovozem zboží, pokud období mezi dodávkou a platbou nepřesáhne 180 dní. V zákonem stanovených případech je výše uvedená doba prodloužena. Nerezidenti mohou provádět veškeré operace v zahraniční měně bez omezení, vyjma nákupu deviz na vnitřním trhu. Právní úprava nového devizového zákona zachovává určité prvky dosavadní právní úpravy, jako je např. obchodní pas, jehož vystavení bankou je nezbytné pro provedení určitých obchodů. Nadále zůstává povinnost vývozu ke zpětnému převodu devizových tržeb v celé výši spolu s povinným odprodejem Centrální banky Ruské federace v rozsahu 30%. Tato povinnost odprodeje se týká taxativního výčtu zahraničních měn.

Devizové operace, jejichž obsahem je pohyb kapitálu, jsou vyjmenovány na konci devizového zákona Ruské federace. K těmto operacím patří mimo jiné obchodní záležitosti mezi rezidenty a zahraničními společnostmi s platebním cílem delším než 180 dní nebo přesahující dobu tří let, která platí jen pro stroje, zařízení, transport nebo výzbroj a munice. Při platbě předem musí být zboží nejpozději 180 dní po uskutečnění platbě celně odbaveno na ruském území.

Ohledně nabývání nemovitostí cizinci v Ruské federaci, stanovuje ruský pozemkový zákoník to, že se poskytuje volný a stejný přístup k získání pozemků do vlastnictví, přičemž ale vymezuje určitá omezení. Výše uvedený pozemkový zákoník stanoví, že zahraniční právnické osoby a občané mohou nabýt do vlastnictví pozemky s výjimkou pozemků v pohraničních oblastech, stejně jako v oblastech určených zákonem. Další omezení se

vyskytují u pozemků se zemědělským určením, které mohou být cizinci pouze pronajímány. Stejné omezení, které jsem uvedl výše platí i pro společnosti, v nichž podíl zahraničního kapitálu je větší než 50%. Následně pozemkový zákoník Ruské federace uvádí, že majitele budov, staveb, zařízení, které se nacházejí na pozemku, mají podle pozemkového zákoníku předkupní právo na získání předmětného pozemku do vlastnictví. Vlastnické právo k pozemku, lze dle výše uvedeného zákoníku získat v Rusku následujícím způsobem, jednak na základě kupní nebo směnné smlouvy, na základě jiného právního úkonu o prodeji pozemku nebo jako právní důsledek při reorganizaci právnické osoby u pozemku, jež jsou v soukromém vlastnictví. Další způsob jak získat vlastnické právo k pozemku je možnost privatizace tohoto pozemku, který se nachází ve státním a obecním vlastnictví.

Jako zvláštnost, pokud jde o pozemkové právo Ruské federace bych chtěl uvést to, že jednotný státní katastr nemovitostí v Rusku neexistuje a jeho zřízení se předpokládá v roce 2010-2012. V současné době na území Ruska působí státní pozemkový katastr, který obsahuje informace o pozemcích, dále jednotný státní katastr práv a konečně byro technické inventarizace, které společně shromažďují technické informace o budovách.

2.4.2. Ukrajina

Celní režim na Ukrajině je v zásadě regulován Celním zákoníkem Ukrajiny. Tento dokument rozlišuje následující druhy celního režimu:

- import a reimport,
- export a reexport,
- tranzit,
- dočasný dovoz a dočasný vývoz,
- celní sklad,
- speciální celní zóna,

Pro uskutečňování importu zboží na území Ukrajiny je nutno jako předpoklad splnit tyto zásady:

- předložení dokumentů celním orgánům, které potvrzují důvody a podmínky importu zboží na území Ukrajiny,
- uhrazení daní a poplatků, které jsou vyměřeny na zboží v době jeho dovozu na území Ukrajiny.
- dodržení všech zákonných požadavků Ukrajiny ohledně tarifní a mimotarifní regulace exportně importních operací.

V režimu reimportu může být zboží přepraveno na Ukrajinu za těchto podmínek:

- zboží se na teritorium Ukrajiny zaveze nejpozději do jednoho roku od okamžiku jeho vývozu za hranice Ukrajiny,
- zboží nebylo za hranicemi Ukrajiny využíváno za účelem vytvoření zisku,
- zboží se zavází v tom stavu, v jakém bylo v době jeho vývozu, kromě změn způsobených jeho přirozeným opotřebením nebo ztrátou, a to za předpokladu, že byly dodrženy normální podmínky pro jeho přepravu a skladování.

V případě, že reimport proběhne v průběhu jednoho roku od vývozu daného zboží, stát nahradí deklarantovi všechny daně a poplatky, které při vývozu uhradil. Naopak deklarant nehradí jím získané výhody při exportu, zejména pak daň z přidané hodnoty.

Export zboží z Ukrajiny se uskutečňuje za těchto základních podmínek:

- předložení dokumentů dokládajících existenci důvodu a okolností vývozu zboží z Ukrajiny celním orgánům,
- uhrazení daní a poplatků platných pro daný druh zboží v okamžiku jeho vývozu z Ukrajiny,
- dodržení všech zákonných požadavků Ukrajiny, pokud jde o tarifní a mimotarifní regulace exportně importních operací.

Reexport zboží z Ukrajiny je povolen při dodržení těchto podmínek:

- celním orgánům Ukrajiny bylo předloženo příslušné povolení od orgánu, zplnomocněného vládou Ukrajiny, nebo od orgánu určeného příslušnou mezinárodní smlouvou Ukrajiny o reexportu zboží,
- zboží zůstává ve stavu, jakém bylo v okamžiku jeho dovozu na území Ukrajiny, kromě změn, jež nastaly v důsledku přirozeného opotřebením zboží nebo jeho ztráty, a to při dodržení normálních přepravních a skladovacích podmínek,
- zboží nebylo použito na území Ukrajiny za účelem vytváření zisku,
- zboží bylo vyvezeno nejpozději do jednoho roku od okamžiku jeho importu na území Ukrajiny.

U zboží, které se reexportuje, se nepoužívá tarifní ani mimotarifní regulace.

Zboží převážené tranzitem musí splňovat následující podmínky:

- zůstat v nezměněném stavu, kromě případných změn v důsledku přirozeného opotřebením či ztráty při zajištění normálních přepravních a skladovacích podmínek,
- zboží nesmí být použito na území Ukrajiny,
- v jednotlivých případech, např. při tranzitu zvláště nebezpečného nákladu, tranzit vyžaduje speciální povolení, které vydávají k tomu určené orgány Ukrajiny.

- zboží musí být dodáno na celnici v místě určení v době stanovené normativními předpisy a uvedené v doprovodných dokumentech ke konkrétnímu zboží.

Dočasný dovoz nebo vývoz zboží se vyskytuje u produkce, která je určena pro prezentaci na výstavách nebo podobných akcích, a také i zařízení určeného pro vědecko-výzkumné účely. Doba pro tento dočasný vývoz či dovoz je maximálně jeden rok. V tomto případě deklarant předkládá celním orgánům písemnou garanci o zpětném dovozu či vývozu zboží v období jednoho roku. Jestliže bez závažných důvodů není termín uvedený v garanci dodržen, deklarant je povinen uhradit všechny celní poplatky jako v případě exportu nebo importu tohoto zboží a také pokutu v rozmezí od 0,5 do 5-násobku celní hodnoty zboží.

Režim celního skladu předpokládá uchování zboží pod celní kontrolou bez úhrady příslušných daní a poplatků a bez použití opatření určených mimotarifní regulací a jiných omezení po dobu skladování tohoto zboží. Maximální povolená doba skladování jsou tři roky. Ceny služeb celního skladu se stanovuje z použité plochy pro skladované zboží a nepřesahuje částku 8 USD/m².

Speciální celní zóna se na Ukrajině používá ve spojitosti se speciální ekonomickou zónou a oblastí prioritního rozvoje. V těchto teritoriích se poplatky spojené s běžným exportním či importním režimem neuhrazují.

Zboží, které je dováženo na Ukrajinu je zpravidla zatíženo dovozním clem, spotřební daní a DPH. Výše uvedené odvody však nejsou vyžadovány pro režim dočasného dovozu, reexportu, tranzitu zboží.

Operace s devizami se řídí dekretem vlády „O systému devizové regulace a devizové kontroly“ z roku 1993 a následujícími přibližně 8 změnami. Dekret stanoví princip devizové regulace na Ukrajině, včetně práv a povinností státních orgánů, bank a jiných peněžních ústavů Ukrajiny, vymezuje režim devizových operací, způsob kontroly a míru odpovědnosti za porušení devizového zákonodárství.

Rezidenti i nerezidenti mají právo být vlastníky devizových prostředků, které se nacházejí na teritoriu Ukrajiny, a mají právo provádět devizové operace s ohledem na platnost příslušných legislativních omezení. Pravidla dovozu, vývozu a zasílání ukrajinské měny rezidenty i nerezidenty stanoví Národní banka Ukrajiny. Částky v ukrajinské měně, které byly legálně vyvezeny, resp. převedeny do zahraničí, mohou být bez omezení navraceny zpět na území Ukrajiny. Rezidenti mohou vlastnit majetek i devizové prostředky, které se nacházejí v zahraničí, kromě případů vymezených legislativou Ukrajiny. Devizové prostředky a jiný majetek či jmění rezidentů mimo území Ukrajiny podléhá povinnému přiznání v Národní bance Ukrajiny.

Orgány, které provádějí kontrolu devizových operací, mají právo požadovat a získávat od rezidentů a nerezidentů úplné informace o jimi uskutečňovaných devizových operacích a o stavu jejich bankovních účtů v cizí měně. Při platbách mezi rezidenty a nerezidenty v obchodním styku, za služby a obdobná plnění se jako platidla používá zahraniční měna. Tyto platby se uskutečňují jen přes banky tj. zplnomocněné banky, které získaly příslušnou licenci od Národní banky Ukrajiny. Platby mezi rezidenty mohou probíhat i v národní měně v případě, že pro tyto operace udělila Národní banka příslušným subjektům individuální licenci. Zaměstnavatelé, nerezidenti, musí vyplácet mzdy svým zaměstnancům, rezidentům, výhradně v ukrajinské měně, a to v hotovosti nebo bezhotovostním způsobem.

Pokud jde o obchodování s cizí měnou rezidenty a nerezidenty – právníckými osobami na území Ukrajiny probíhá výhradně na mezibankovním devizovém trhu Ukrajiny, a to prostřednictvím zplnomocněných bank a jiných peněžních ústavů, jimž byla pro tuto činnost udělena licence Národní banky Ukrajiny.

Pro devizové operace se využívá směnných kurzů cizích měn vyjádřených v ukrajinské měně, kurzů devizových prostředků v cizí měně, a rovněž v clearingových zúčtovacích jednotkách. Uvedené kursy stanovuje Národní banka Ukrajiny.

Dále je nutno uvést, že Národní banka Ukrajiny vydává licence, které mají statut generálních nebo individuálních licencí. Generální licence se vydávají komerčním bankám a jiným peněžním ústavům Ukrajiny na provádění devizových operací, které nevyžadují individuální přístup a jsou časově neomezené. Individuální licence se vydávají rezidentům a nerezidentům na dobu nezbytně nutnou k provedení jednorázových devizových operací. Získání individuální licence jednou ze zúčastněných stran devizové operace dává právo druhé, resp. třetí straně na její uskutečnění, není-li v podmínkách dané licence stanoveno jinak. Individuální licence se vztahují na případy vývozu a odesílání devizových prostředků za hranice Ukrajiny avšak až na některé případy, dále na dovoz a zasílání ukrajinské měny na Ukrajinu, poskytování a získávání úvěrů rezidenty za podmínky, že termíny a finanční objemy těchto úvěrů překračují limity stanovené zákony Ukrajiny, používání cizí měny na území Ukrajiny jako platidla nebo zástavy, ukládání devizových prostředků na účtech v zahraničí, investování v cizině, včetně získávání cenných papírů, kromě cenných papírů nebo jiných korporativních práv, získaných fyzickými osobami – rezidenty jako dar nebo dědictví.

3. Konkrétní možnosti investování a podnikání s preferujícími odvětvími v Ruské federaci a na Ukrajině

V této kapitole jsem se pokusil o koncentraci konkrétní oborů, jež v dnešní době v sobě skýtají velmi perspektivní možnosti, pokud jde o investování a podnikání zahraničních subjektů na Ukrajině a v Ruské federaci. Pokusil jsem se zde použít co nejaktuálnější informace a údaje, které by měly reálně postihovat současnou i předpokládanou budoucí situaci na tomto teritoriu. Dále jsem se pokusil o demonstraci příkladů konkrétních výsledků investorů a podnikatelů, kteří již v minulosti vstoupily na východní trh.

3.1. Ruská federace

Ruská federace představuje pro exportéry obrovský trh s rozlohou 17 mil km², 145 mil. Obyvatel a 89 subjektů federace, který z pohledu realizace českého exportu představuje značné možnosti prakticky pro většinu českého zboží a jako nejlepší možnosti pro české investory se dnes jeví tyto sektory investiční spolupráce:

- 1) Energetika a těžba surovin;
- 2) Hutnictví a kovovýroba;
- 3) Informační technologie a telekomunikace;
- 4) Stavebnictví;
- 5) Dopravní infrastruktura a dopravní prostředky;
- 6) Zemědělsko-potravinářský sektor;
- 7) Chemie;
- 8) Investiční strojírenství

Podle současných prognóz se v souvislosti s očekávaným růstem výrobních odvětví a exportních možností předpokládá další růst těžby základních energetických surovin a rovněž výroby elektrické energie. Situace na trhu přitom vyžaduje modernizaci technologií těžby a přepravy a zpracování energetických surovin a rovněž vyšší efektivitu výroby a distribuce tepla a elektrické energie. V této souvislosti se před českými vývozci otevírá široká škála možností dodávek do oblasti zpracování ropy, těžby uhlí, modernizace tepelné a jaderné energetiky, distribučních sítí, komunální energetiky apod.

O informačním technologickém a telekomunikačním odvětví, můžeme říct, že za období posledních pěti let roste dynamika tohoto vysoce rentabilního odvětví dvojnásobným tempem ve srovnání s růstem HDP. Zdaleka není naplněn potenciál možností mobilního pokrytí,

internetových služeb a technologií přenosu dat v dopravě, energetice a dalších odvětvích. Úspěšný rozvoj telekomunikačních a informačních technologií je základní podmínkou oživení podnikatelské činnosti a přílivu přímých zahraničních investic. Růst investičních aktivit v oblasti telekomunikací v Rusku bude do budoucna pozitivně ovlivněn aktivním pronikáním operátorů na regionální trhy, zlevňováním telekomunikačních zařízení, konverzí kmitočtového spektra a přechodem federálních norem mobilního spojení na používání negeografických číselných kódů v rámci celého Ruska a zaváděním moderních technologií a služeb.

V Ruské federaci lze ve střednědobém horizontu předpokládat zvýšenou potřebu stavebních prací a to zvláště v oblasti výstavby a rekonstrukcí infrastrukturních staveb (silnice, dálnice, mosty, železniční koridory), ekologických staveb (čističky odpadních vod, odsiřovací zařízení energetických zdrojů) a v oblasti revitalizace bytového fondu (opravy, rekonstrukce, zateplování budov). České stavební firmy se mohou také podílet na stavebních pracích souvisejících s realizací dodávek velkých investičních celků. Do roku 2007 se v Ruské federaci očekává rekonstrukce a modernizace 3500 km železničních tratí, 9 mezinárodních letišť, výstavba a rekonstrukce 2900 km silnic, 47 železničních stanic, výstavba mnohoúčelových terminálových komplexů s celkovou propustností 70 mil. t/rok a dalších komponentů dopravní infrastruktury. Pro dosavadní vývoj v česko-ruské obchodní výměně je rovněž charakteristický neustálý růst českého vývozu osobních automobilů, komponentů automobilového průmyslu a rovněž dodávek kolejových vozidel a komponentů železniční infrastruktury.

Téměř všechny předchozí vyjmenované a mnohé další hospodářské sektory v sobě zahrnují oblast investičního strojírenství. Podíl tohoto oboru je de facto obsažen ve všech dodávkách investičního charakteru, jako jsou např. linky těžkých obráběcích strojů, zařízení pro těžbu, linky na zpracování strusky, dále cihlářské a sklářské linky, stroje a zařízení pro dřevozpracující průmysl apod. České firmy, zabývající se investičním strojírenstvím, resp. dodávkami strojních celků investičního charakteru, mají v tomto směru dlouhou tradici, know-how na dostatečné úrovni a potřebnou kvalitu vystupujících produktů.

Vzhledem k měnícím se podmínkám a mezinárodní konkurenci na ruském trhu jsou preferovány přímé dodávky, které jsou úvěrově kryty. Dochází tedy k posunu od trhu prosté realizace zboží k trhu investic. V Ruské federaci je vysoký zájem o přenesení moderních výrobních na vysoké technické úrovni, o kooperace a o zakládání společných podniků prakticky ve všech odvětvích ruské ekonomiky. Tyto nabízené formy spolupráce jsou motivovány

zejména nižší cenou vstupních nákladů na výrobu dané produkce jako jsou ceny energie, surovin, dopravy a v neposlední řadě levné pracovní síly, o tom jsem však již hovořil výše.

Dále uvádím, že v rámci rozvoje obchodně ekonomických vztahů mezi Českou republikou a Ruskou federací z teritoriálního hlediska se jeví jako prioritní orientace nikoliv na „federální Moskvu“, ale na jednotlivé subjekty Ruské federace jako jsou např. federální okruhy.

3.2. Ukrajina

Podle statistických údajů Ukrajiny v roce 2005 zaujala vedoucí postavení v přímých zahraničních investicích tato odvětví: obchod, potravinářský průmysl, strojírenství, doprava a spoje, hutnictví, chemický průmysl. Dále do těchto odvětví uvádím příklady konkrétních investic, a to:

- 1) vybudování sítě supermarketů Billa a Metro, a rovněž realizace celé řady méně investičně náročných projektů tohoto typu na západní Ukrajině za účasti polských obchodních subjektů,
- 2) investice Švýcarské společnosti Cereol do Dněpropetrovského závodu na výrobu rostlinných olejů,
- 3) investice do mobilního operátora , a to německé společnosti Deutsche Telecom do mobilního operátora UMC a norské firmy Telenor do Kiev-star,
- 4) vybudování nového hutního závodu o kapacitě 1 mil. tun oceli ročně, britskou společností Istil – Group,
- 5) významná polská společnost BRV-holding investovala do zavedení výroby nábytku.

Z uvedených případů, které jsou jen dílčí částí celkových investic na Ukrajině, je zřejmé, že jde o velké investiční projekty, kde vložený kapitál dosahuje minimálně 5 mil. USD, a které realizují velké mezinárodní společnosti. Investice s menší finanční náročností se nevyskytují tak často, neboť za období posledních pěti let celkově dosáhly přibližně jen 130 mil. USD, což představuje přibližně 5% všech druhů zahraničních investic. Investice středního rozsahu se především vkládaly do oborů s rychlou návratností vložených prostředků, jako jsou služby denní potřeby, stravování, obchody, apod.

Zru-li rámcově poznatky a informace o možnostech a mezích potenciálních investorů na Ukrajině z pohledu českých a slovenských malých a středních podnikatelských subjektů, můžu říct následující:

- existuje a postupně narůstá zájem o inovace technologických procesů prakticky ve všech výrobních a provozních oborech,
- do popředí zájmu se dostávají technologie z oblasti potravinářského průmyslu a primárního zpracování zemědělské produkce,
- další, však méně atraktivní oblastí je stavebnictví,
- v návaznosti na rozvoj stavební výroby nabývá na významu i dřevozpracující a nábytkářský průmysl
- nelze opomenout ani možnost podílet se jako subdodavatelé na realizaci projektů finančně podporovaných státem, jako jsou např. výstavba dálnic, rychlostních komunikací a dalších projektů,
- stoupl taky zájem o dodávky obráběcích strojů, zařízení pro energetiku dopravních prostředků, speciálních strojů a mechanismů.

Jedním ze strategických cílů zahraničně ekonomické politiky Ukrajiny je zapojení země do mezinárodních, zejména ekonomických, integračních procesů. Realizace tohoto úkolu však vyžaduje značnou koncentraci materiálních a finančních zdrojů nezbytných pro rozvoj průlomových technologií jako předpokladu pro dosažení konkurenceschopnosti ukrajinské ekonomiky ve světovém měřítku. K dosažení ekonomické úrovně požadované pro vstup do EU by musel být HDP Ukrajiny řádově kolem 300 mld.USD, což je 6 tis USD na jednoho obyvatele. V současnosti je tomu jinak a na jednoho obyvatele připadá 1 tis. USD, když to v ČR je HDP na jednoho obyvatele 8,2 tis. USD. Jednoduchým výpočtem zjistíme, že pro navýšení HDP z dnešních 50 mld. USD na 300 mld. USD při jeho ročním nárůstu o 10% je zapotřebí 20-ti let, a to za předpokladu stabilní úrovně přílivu nyní nedostačujícího zahraničního kapitálu do země.

S cílem zlepšit investiční přitažlivost Ukrajiny byl vládou v roce 2002 přijat státní program „Investiční image Ukrajiny“ a program „Program rozvoje investiční činnosti na Ukrajině pro léta 2002-2010“. Rovněž byla vytvořená mezirezortní Koordinační skupina pro aktivizaci investiční činnosti za účasti předsedy, některých ministrů a zástupců velkých zahraničních společností působících na Ukrajině. Za základní směry, které by měly vest k vytvoření příznivého investičního prostředí Ukrajiny, byly stanoveny:

- liberalizace investiční činnosti, trhu zboží a služeb,
- deregulace podnikatelské činnosti, vytvoření stabilní normativně právní báze pro regulaci investiční činnosti,
- zlepšení státního systému řízení, reforma administrativního systému,

- odstranění omezujících podmínek pro získávání mezinárodního kapitálu za účelem aktivizace investiční činnosti,
- zdokonalování finanční soustavy,
- přijetí antikorupčních opatření,
- snížení politického rizika,
- vytvoření investičních stimulů.

Přes veškeré méně pozitivní náznaky se Ukrajina v dnešní době bezesporu řadí k zemím, které jsou investičně zajímavé a velmi přitažlivé. Kromě jiných kladů nabízí levnou pracovní sílu, která je poměrně na vysoké kvalifikační úrovni v různých oborech podnikatelské činnosti a rovněž se vyznačuje neustále rostoucí poptávkou na vnitřním trhu ovlivněnou postupným zvyšováním koupěschopnosti obyvatel. Jak již bylo řečeno, platí pro zahraniční investory na Ukrajině stejné podmínky pro jejich podnikatelskou činnost jako pro rezidenty. Výjimka se však vztahuje na dva druhy subjektů, o nichž jsem již pojednával, a které mají oprávnění využívat zvláštních výhod, jsou to:

- subjekty podnikatelské činnosti, jež realizují své projekty s využíváním zahraničních investic v souladu se státními programy rozvoje prioritních odvětví ekonomiky Ukrajiny a
- subjekty podnikatelské činnosti, které realizují své projekty s využitím zahraničních investic na území se zvláštním režimem – speciální ekonomické zóny, oblasti prioritního rozvoje.

Závěr

Cílem mé práce bylo zpracovat ucelený a přehledný materiál, který by poskytl souhrnnou, ale v některých prvcích i dostatečně přesnou představu o tom, v jakých případech, kdy a za jakých podmínek jsou možné investice na území České republiky, v Ruské federaci a na Ukrajině.

Je důležité mít na zřeteli, že Ukrajina, ale obzvláště Ruská federace jsou státy s velmi rozsáhlým teritoriem, kde jsou markantní rozdíly a kde v mnoha případech místní podmínky jsou naprosto specifického rázu, jež mají dosti daleko od údajů a informací získaných a použitých mnou v této práci. Z tohoto důvodu svoji práci nepovažuji za případný návod jak se v ukrajinském či ruském prostředí uplatnit, avšak pouze jakési pomyslné mantinely, které je nutno přizpůsobit a vytvarovat podle konkrétních podmínek a reality v daném okamžiku.

Již dnes je však jasné, že jak Ukrajina, tak i Ruská federace svým trhem představují velkou šanci a výzvu pro podnikatele a investory ze střední Evropy.

Z poznatků a zkušeností, které jsem získal v průběhu sběru informací a studijních podkladů k napsání této práce, jsem se setkal s různými názory a zkušenostmi, pokud jde o investiční proces a rozhodnutí se mu podrobit. Nyní na závěr této práce bych chtěl souhrnně vymezit nejčastější a dle mého názoru nejstriktnější skutečnosti, na které bychom měli pamatovat při investování.

Především nesmíme zapomínat na to, že neexistuje zcela bezpečný způsob uložení peněz, že každá investice je spojena s větším či menším rizikem. Zkrachovat může akciová společnost, podílový i penzijní fond, banka či dokonce i stát. Míra zisku je vždy vyvážena mírou rizika. Bezpečnější investice nebývají příliš ziskové, přesto riziková investice s sebou přináší velký, avšak velmi nejistý zisk. Chcete-li získat vyšší výnos, musíte být ochotni podstoupit vyšší riziko ztráty.

Velmi důležitý je taky faktor času, vzhledem k tomu, že pro krátkodobé investice mohou být využity jiné investiční nástroje než pro dlouhodobé. Čím delší je váš investiční horizont, tím širší jsou investiční možnosti a lze lépe eliminovat některá rizika. Vycházejíc z mnou získaných poznatků, nevyplatí se sázet jen na jednu investici. Každý investor by měl diverzifikovat rizika. To znamená, že by měl rozdělit částku, kterou hodlá investovat, a zvolit různé investiční možnosti. Na druhou stranu se nevyplatí své investice příliš rozmělnit. Hlavním hlediskem pro střízlivou investici je úmysl neinvestovat do něčeho, čemu nerozumíme. Nemáte-li přesnou představu o tom, kdo a jak bude s vašimi penězi nakládat,

nesvěřujte mu je. Nenechte se zlákat reklamou nebo přesvědčit prodejcem a ponechte si čas na vyhledání všech dostupných informací, porovnání možností a zvážení rizik.

Někdy se vyplácí být pozorným. To jsou právě investice, u kterých se musíme nutně zajímat o detaily. Důležité informace nemusí být vždy napsány jen velkým písmem. Většina na první pohled skvělých nabídek má svá úskalí. Snažte se zjistit, kde jsou a jaká. Drobná informace v obchodních podmínkách může zcela změnit váš názor na výhodnost nabídky. Poradit se s odborníkem se vyplatí. Osoba, která vám radí, ale nemusí být nestranná, zejména pokud se jedná o prodejce, jehož cílem je hlavně získat provizi. Ne každý člověk, který se vám pokouší radit, má dostatečné znalosti a zkušenosti. Investovat je třeba s chladnou hlavou. Nenechte se strhnout emocemi, nepodléhejte panice. Dále si musíme pamatovat, že výnosy v minulosti nejsou zárukou zisků v budoucnosti. Neposuzujte investiční příležitost jen podle minulosti, důležitá je budoucnost. Když se informujete o minulých výnosech, zajímejte se vždy o delší časové období a porovnávejte je s vaším investičním horizontem. Dle mého názoru výše uvedené skutečnosti představují jakýsi fundament, jež je předpokladem pro dobrou a úspěšnou investici.

Resumé

An open and stimulating climate for investment is a key and an indispensable element in the economy of every state. The role of foreign direct investments and their protection presents an essential and in today's world unnegligible reality in the development of globally expanding economy. These investments create an important channel for the transfer of resources and know-how, which can serve as an important catalyst of technological, organizational and, to some extent, also socio-political changes – both on the level of enterprise economy as well as nationwide economy. For international investments to be able to exist at all, a certain minimum level of legal certainty is needed, not only in the area of establishment, but especially also their liquidation. That is the reason why investors, or the states where they originate from, respectively, put efforts into getting – while the host countries give – a relevant demonstration of political will, which transforms into articles of national legal regulation or international treaties. Unlike in general international system of law, in the area of investments, there is not a general legal regulation based on multilateral agreements – which would create a closed system of regulations, both material and procedural – but the international regulation of the establishment and liquidation of investments lies in bilateral agreements on investment protection. Today, this protection and promotion of international investments makes for one of the most important areas regulated by rules of contractual basis that states adopt among one another, engaging themselves in foreign investments and their protection. However, these rules are not meant for regulation of interstate relationship, but rather in favor of private investors. These natural persons or corporations are not only the recipients of certain benefits and privileges, but also recipients of procedural rights that they can submit to international arbitration in case of dispute.

The main prerequisite for assessment of a legal and economical framework, including legal regulations and current territorial development, which is necessary for every potential investor or entrepreneur, is the definition of primary conditions for investment and business activity of foreign subjects in the relevant territory. This is not different in the Czech Republic, the Russian Federation and Ukraine. The area of business promotion in every particular state is an important part of its economic policy. Such policy can take various forms, from elimination of bureaucratic obstacles, decreasing the tax-burden, improvement of law-enforcement, guaranteeing the protection of foreign investments, to creation of mechanisms of financial promotion for individual business subjects or entire fields of

production. After Czech Republic's accession to the EU we can state that – even though government promotion can generally be viewed as harming the free competition – there was clearly no decrease of business promotion. There has to be taken into consideration the fact that the Czech Republic belong to the poorer countries within the EU. Business promotion has not only a negative impact on competition, but also a stimulating effect, especially, on the creation of new employment. The Czech Republic is however „forced“ to respect the trends that emerge in the EU in the field of government promotion. As seen in the opinions of the highest representatives of the European Commission, providing government support has to be focused on the so-called horizontal promotion – help that can be provided cross-wise in all sectors of economy. Today it is evident that government support of small and middle-sized entrepreneurships, science and research plays the key role in current EU politics. The generally tendency within the EU also indicate that the Czech Republic – along with other current and future EU member states – has to restrict the amount of governmental support. I have to state that the EC law, the actual administration of government subventions is generally prohibited even though the prohibition is not absolute.

The mutual trade between the Czech Republic, the Russian Federation and Ukraine has gone through several stages during the last more-than-a-decade. During the first, in the early 1990's, it was affected by the circumstances of changes in the political and economical ties, of the passage to market principles in mutual relationships and also of financial insolvency of Russian and Ukrainian partners resulting from insufficiency of free-changeable financial assets leading to a high level of distrust for the investment climate in the Russian Federation and Ukraine in past years. A great improvement occurred in the mid-90's, when commercial cooperation in export an import of goods between these states was mutually rediscovered. Nonetheless, even today the traditional problem of the economics of the both Eastern European countries remains the government's excessively high level of interference into all economical activities. It applies especially to the broad redistribution of economical resources, pronounced bureaucratic obstacles in business, non-decreasing high tax-burden, and finally state's high participation in production of goods and providing services. Another distinct problem remains in the imperfect institutional infrastructure serving the economy, including the issue of difficult (or rather impossible) law-enforcement. The Russian and Ukrainian economics still remains quite closed. Customs regulation represents a cost and administrative burden, the same being the currency regulation. Another strong issue is the conservation of price-disproportions which lead to ineffective exploitation of energetically

resources, low competitiveness of Russian goods on both domestic and international market and bad situation in communal economy.

The Russian Federation and Ukraine themselves constitute a giant market for exporters, which, from the point of view of implementation of Czech export, represents large possibilities for most of Czech goods, nevertheless, when investing in this territory, a high level of knowledge about local investment environment and legislation is necessary.

Přílohy

Přehled platných dohod o podpoře a vzájemné ochraně investic, kterými je Česká republika vázána:

Smluvní partner	Datum podpisu dohody	Datum vstupu v platnost	Publikace ve Sb. a Sb.m.s.
1. Albánská republika	27.06.1994	07.07.1995	183/1995
2. Argentina	27.09.1996	23.07.1998	297/1998
3. Austrálie	30.09.1993	29.06.1994	162/1994
4. Bělorusko	14.10.1996	09.04.1998	213/1998
5. Bosna a Hercegovina	17.04.2002	30.05.2004	74/2004
6. Bulharsko	17.03.1999	30.09.2000	103/2000
7. Čína	04.12.1991	01.12.1992	95/1993
8. Dánsko	06.03.1991	19.09.1992	575/1992
9. Egypt	29.05.1993	04.06.1994	128/1994
10. Estonská republika	24.10.1994	18.07.1995	203/1995
11. Filipínská republika	05.04.1995	04.04.1996	141/1996
12. Finsko	06.11.1990	23.10.1991	478/1991
13. Francie	13.09.1990	27.09.1991	453/1991
14. Hospodářská unie belgicko-lucemburská	24.04.1989	13.02.1992	574/1992
15. Chilská republika	24.04.1995	05.10.1996	41/1997
16. Chorvatská republika	05.03.1996	15.05.1997	155/1997
17. Indie	11.10.1996	06.02.1998	43/1998
18. Indonésie	17.09.1998	21.06.1999	156/1999
19. Irsko	28.06.1996	01.08.1997	226/1997
20. Itálie	22.01.1996	01.11.1997	277/1997
21. Izrael	23.09.1997	16.03.1999	73/1999
22. JAR	14.12.1998	17.09.1999	294/1999
23. Jordánsko	20.09.1997	25.04.2001	62/2001
24. Jugoslávie	13.10.1997	29.01.2001	23/2001
25. Kanada	15.11.1990	09.03.1992	333/1992
26. Kazachstán	08.10.1996	02.04.1998	217/1999
27. Korea	27.04.1992	16.03.1995	125/1995
28. Korejská lid.dem.republika	27.02.1998	10.10.1999	250/1999
29. Kostarika	28.10.1998	05.03.2001	68/2001
30. Kuwait	08.01.1996	21.01.1997	42/1997

Smluvní partner	Datum podpisu dohody	Datum vstupu v platnost	Publikace ve Sb. a Sb.m.s.
31. Kypr	15.06.2001	25.09.2002	115/2002
32. Libanon	19.09.1997	24.01.2000	106/2001
33. Litevská republika	27.10.1994	12.07.1995	185/1995
34. Lotyšská republika	25.10.1994	01.08.1995	204/1995
35. Maďarská republika	14.01.1993	25.05.1995	200/1995
36. Makedonie	21.06.2001	20.09.2002	116/2002
37. Malajsie	09.09.1996	03.12.1998	296/1998
38. Malta	09.04.2002	09.07.2003	115/2003
39. Maroko	11.06.2001	30.01.2003	15/2003
40. Mauritius	05.04.1999	27.04.2000	62/2000
41. Mexiko	04.04.2002	13.03.2004	45/2004
42. Moldavská republika	12.05.1999	21.06.2000	128/2000
43. Mongolsko	13.02.1998	07.05.1999	104/1999
44. Nicaragua	02.04.2002	24.02.2004	51/2004
45. Nizozemské království	29.04.1991	10.10.1992	569/1992
46. Norsko	21.05.1991	06.08.1992	530/1992
47. Paraguay	21.10.1998	24.03.2000	38/2000
48. Peru	16.03.1994	06.03.1995	181/1995
49. Polsko	16.07.1993	29.06.1994	181/1994
50. Portugalsko	12.11.1993	03.08.1994	96/1995
51. Rakousko	15.10.1990	01.10.1991	454/1991
52. Rumunsko	08.11.1993	28.07.1994	198/1994
53. Ruská federace	05.04.1994	06.06.1996	201/1996
54. Řecká republika	03.06.1991	30.12.1992	102/1993
55. Salvador	29.11.1999	28.03.2001	34/2001
56. Singapurská republika	08.04.1995	08.10.1995	57/1996
57. Slovenská republika	23.11.1992	01.01.1993	v ČR nepublik.
58. Slovinsko	04.05.1993	21.05.1994	159/1994
59. Spojené arabské emiráty	23.11.1994	25.12.1995	69/1996
60. SRN	02.10.1990	02.08.1992	573/1992
61. Španělské království	12.12.1990	28.11.1991	647/1992
62. Švédské království	13.11.1990	03.09.1991	479/1991
63. Švýcarská konfederace	05.10.1990	07.08.1991	459/1991
64. Tádžikistán	11.02.1994	06.12.1995	48/1996
65. Thajské království	12.02.1994	04.05.1995	180/1995

Smluvní partner	Datum podpisu dohody	Datum vstupu v platnost	Publikace ve Sb. a Sb.m.s.
66. Tuniská republika	06.01.1997	08.07.1998	203/1998
67. Turecko	30.04.1992	01.08.1997	187/1997
68. Ukrajina	17.03.1994	02.11.1995	23/1996
69. Uruguay	26.09.1996	29.12.2000	10/2001
70. USA	22.10.1991	19.12.1992	187/1993
71. Dodatkový protokol mezi Českou republikou a Spojenými státy americkými k Dohodě mezi Českou a Slovenskou Federativní republikou a Spojenými státy americkými o vzájemné podpoře a ochraně investic	10.12.2003	10.08.2004	
72. Uzbekistán	15.01.1997	06.04.1998	202/1998
73. Velká Británie a Sev. Irsko	10.07.1990	26.10.1992	646/1992
74. Venezuela	27.04.1995	23.07.1996	99/1998
75. Vietnam	25.11.1997	09.07.1998	212/1998

Přehled podepsaných dohod, u nichž nebyl dosud ukončen oběma smluvními stranami ratifikační proces:

Smluvní partner	Datum podpisu dohody	Poznámka
1. Alžír	22.09.2000	ratifikace v ČR
2. Guatemala	08.07.2003	ratifikace v ČR
3. Pákistán	07.05.1999	16.5.00 ratifikace v ČR
4. Panama	27.08.1999	9/00 ratifikace v ČR
5. Zimbabwe	13.09.1999	26.1.01 ratifikace v ČR

Zdroj: internet

Seznam pramenů a použité literatury

Monografie a autorské články

- Eliáš, K., Bejček, J., Hajn, P., Ježek, J. a kol.: Kurs obchodního práva. Obecná část. Soutěžní právo. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2002
- Eliáš, Bartošková, Pokorná a kol.: Kurs obchodního práva. Právnícké osoby jako podnikatele, 4. vydání, C.H.BECK, 2003
- Gola, P.: Do Ruska? Žádný strach. Profit, 50/2004, s. 35
- Jurčeka, M.: Investování a podnikání zahraničních subjektů na Ukrajině, Praha, Nakladatelství a vydavatelství IQ 147 spol. s.r.o., 2004
- Jurčeka, M.: Opyt českých investorov na Ukrajině, Maketing v Ukrajině, Kiev, 2004
- Kučera, Z.: Mezinárodní právo soukromé. 5. opravené a doplněné vydání. Brno: Doplněk, 2001
- Martynjuk, V.: Konkretnyje izmeneniya zakonodatel'stva Ukrajinyy dla predprinimatelej i investorov, Praha, 2003
- Mrkývka, P. a kol.: Finanční právo a finanční správa 1.díl, Brno, Masaryková univerzita Brno, 2004
- Mrkývka, P. a kol.: Finanční právo a finanční správa 2.díl, Brno, Masaryková univerzita Brno, 2004
- Rozehnalová, N.: Právo mezinárodního obchodu, 1. vydání, Brno: MU Brno, 2001
- Šturma, P.: Mezinárodní dohody o ochraně investic a řešení sporů, Praha: Linde a.s., 2001
- Turnovský, M., Lamichová, B.: Zákon o investičních pobídkách s komentářem, 2001
- Východní kurýr, 12/2003, str. 7-12

Právní předpisy a související dokumenty

- Usnesení č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů
- zák. č. 72/2000 Sb., o investičních pobídkách, ve znění pozdějších předpisů
- zák. č. 59/2000 Sb., o veřejné podpoře, ve znění pozdějších předpisů
- zák. č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- zák. č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů
- zák. č. 235/2004 Sb. o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů
- zák. č. 353/2003 Sb. o spotřebních dáních, ve znění pozdějších předpisů
- zák. č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu, ve znění pozdějších předpisů

zák. č. 219/1995 Sb., devizový zákon, ve znění pozdějších předpisů

zák. č. 13/1993 Sb. celní zákon, ve znění pozdějších předpisů

Ruska federace a Ukrajina

zák. „O podmínkách zahraničního investování“ z roku 1996

zák. „O systému zdaňování“ z roku 1991

zák. „O dani z příjmů fyzických osob“ z roku 2003

zák. „O celním tarifu“

Celní zákoník Ukrajiny

Nařízení státního celního výboru „O kontrole celní hodnoty zboží, které je dováženo na sobě závislými osobami“ ze dne 2001

Evropské společenství

Nařízení Rady (ES) č. 384/96 ze dne 22. prosince 1995 o ochraně před dumpingovými dovozy ze zemí, které nejsou členy Evropského společenství.

Nařízení Rady (ES) č. 2331/96 ze dne 2. prosince 1996, kterým se mění nařízení (ES) č. 384/96 o ochraně před dumpingovými dovozy ze zemí, které nejsou členy Evropského společenství.

Nařízení Rady (ES) č. 905/98 ze dne 27. dubna 1998, kterým se mění nařízení (ES) č. 384/96 o ochraně před dumpingovými dovozy ze zemí, které nejsou členy Evropského společenství.

Nařízení Rady (ES) č. 2238/2000 ze dne 9. října 2000, kterým se mění nařízení (ES) č. 384/96 o ochraně před dumpingovými dovozy ze zemí, které nejsou členy Evropského společenství .

Nařízení Rady (ES) č. 1972/2002 ze dne 5. listopadu 2002, kterým se mění nařízení (ES) č. 384/96 o ochraně před dumpingovými dovozy ze zemí, které nejsou členy Evropského společenství.

Nařízení Rady (ES) č. 461/2004 ze dne 8. března 2004, kterým se mění nařízení (ES) č. 384/96 o ochraně před dumpingovými dovozy ze zemí, které nejsou členy Evropského společenství a nařízení (ES) č. 2026/97 o ochraně před subvencovanými dovozy ze zemí které nejsou členy Evropského společenství.

Nařízení Evropské Komise (ES) č. 68/2001

Internetové zdroje

www.bank.gov.ua - Národní banka Ukrajiny

www.zakon.rada.dov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi

www.expert.ru

http://www.ln.mid.ru/bul_ns_en.nsf/kartaflat/en01 - Ministerstvo zahraničních věcí

<http://www.fipc.ru/fipc> - Agentura pro podporu zahraničních investic (FIPC)

<http://www.fcpf.ru> - Federální centrum pro financování projektů

<http://www.invest.ru> - Informační centrum pro zahraniční obchod

<http://www.economy.gov.ru/wps/portal/english> - Ministerstvo pro hospodářský rozvoj a obchod

<http://www.investproject.ru/rus> - Investiční projekty v Rusku

<http://www.minfin.ru> - Ministerstvo financí

<http://www.customs.ru/ru> - Federální celní služba

<http://www.ucci.org.ua> - Obchodně-průmyslová komora Ukrajiny

<http://www.apibd.com.au> - Asociace pomoci mezinárodnímu podnikání a rozvoji

<http://www.me.gov.ua> - Ministerstvo ekonomiky a otázek evropské integrace Ukrajiny

<http://www.mfa.gov.ua> - Ministerstvo zahraničních věcí Ukrajiny